

Извештај во сенка –
Спроведувањето на Стратегијата за Роми во Р. Македонија
за 2017 година

Центар за економски анализи – ЦЕА
Институт за Истражување и Анализи на Политики – Ромалитико

септември, 2018

Овој документ е подготвен во рамки на проектот Civil Society for Roma Integration - In the Shadow / Граѓанското општество за интеграцијата на Ромите – Во сенка, спроведуван од ЦЕА и Ромалитико. Проектот е поддржан со грант од Институт Фондација Отворено Општество во соработка со Ромски Иницијативи на Фондација Отворено Општество.

Наведените мислења во оваа публикација се мислења на авторите и не ги одразуваат секогаш мислењата на донаторот.

Содржина

Кратенки	4
1. Институционална поставеност	7
1.1. Национална ромска контакт точка.....	8
1.2. Меѓу-министерско тело.....	8
2. Преглед на постигнувањата на стратешките приоритети.....	11
2.1. Приоритет: Вработување.....	12
6.1. Приоритет: Домување	32
6.2. Приоритет: Образование	48
6.3. Приоритет: Здравство.....	59
7. Процес на консултации.....	69
8. Приоритети кај граѓанскиот сектор и контекст	75
9. Заклучоци	76
Користени извори	79

Кратенки

АВРМ	Агенција за вработување на РМ
АДСДП	АД за изградба и стопанисување со станбен и со деловен простор од значење за Република – Скопје
БИЈК	Барање за информации од јавен карактер
ГО	Граѓански организации
ДЗС	Државен Завод за Статистика на РМ
ДЗР	Државен Завод за Ревизија на РМ
ЕЛС	Единици на локална самоуправа
ЕУ	Европска Унија
ИПА	Инструмент за претпристапна помош
ЛАП	Локален акциски план
МБР	Министер без ресор
МОН	Министерство за образование и наука
МТВ	Министерство за транспорт и врски
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
НАП	Национален акциски план
	Национално координативно тело за имплементација на стратегијата за Ромите
НКТ	Ромите
ОИСР	Одделение за имплементација на Стратегијата за Ромите
РИЦ	Ромски информативен центар
РМ	Република Македонија
	Управа за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците
УРУОЈПЗ	
ФГ	Фокус групи
ЦЕА	Центар за економски анализи
ЦСР	Центар за социјална работа

Вовед

Стратегијата за Ромите во РМ 2014-2020 (оттука па натаму стратегијата) е континуитет на претходната стратегија која го опфаќаше периодот 2005-2015 година. Оваа стратегија е преточена во пет акциски планови¹, за исто толку приоритети идентификувани во овој национален стратешки документ.

Исполнувањето на стратегијата и на националните акциски планови се во надлежност на ресорните министерства во согласност со приоритетните области, но значаен дел од идентификуваните и очекувани резултати кои се вклучени во плановите се активности кои се или биле планирани да се спроведуваат од граѓанските организации.

Следењето и степенот на исполнетост на овие планови според стратегијата се дефинирани да бидат во рамки на Националното координативно тело за имплементација на Стратегијата за Ромите (НКТ), како структура што треба да ја следи и насочува имплементацијата на стратегиите и политиките за социјална инклузија и интеграција на Ромите.

Во однос на буџетските импликации врз буџетот на РМ, четири ресорни министерства (Министерство за труд и социјална политика, Министерство за транспорт и врски, Министерство за образование и наука, Министерство за здравство) како и Министерот без ресор одговорен за проведување на Стратегијата за Ромите (како национален координатор) со средства од Буџетот на РМ, спроведуваат буџетска потпрограма со назив Поддршка на имплементација на стратегијата за Ромите. Дополнително кај некои пак буџетски корисници се јавуваат и потпрограми кои се во рамки на приоритетите (како на пример Министерство за образование со потпрограма Проект за поддршка на средното образование на Ромите, Министерство за транспорт и Врски потпрограма изградба на социјални станови, итн.). Висината на буџетите за потпрограмите варира од година на година, меѓутоа со нагорен тренд во однос на апсолутната вредност на издвоените средства. Изворите за финансирање произлегуваат од основниот буџет на РМ и донации.

Во услови на системски недостаток на адекватни системи за следење на успешноста (и во делот на буџетирање - *performance budgeting* и во имплементација *performance measurement*) се уште постои потреба од воспоставување на систем за следење на степенот на имплементација на стратегијата од аспект на постигнувањата и исходите.

Оттука, двете партнерски организации Центар за економски анализи (ЦЕА) Скопје и Институт за Истражување и Анализа на Политики – Ромалитико, поддржани од Фондацијата Институт Отворено Општество во соработка со Канцеларијата Ромски иницијативи на Фондацијата Отворено Општество, го подготвија овој извештај како преглед на постигнувањата во 2017 година, односно реализацијата како од оперативна така и буџетска перспектива преку ажурирање на оние податоци и информации кои недостасуваа во текот на 2017 година.

Целта на овој извештајот е да де видивање и преглед на спроведените мерки од стратешките документи на државата во 2017 година, да ги сподели со засегнатите

¹ Националните акциски планови (НАП) се донесени во 2016 година (со исклучок на НАП за здравство кој е донесен во 2015 година).

страни и да упати на можни насоки за унапредување, а во согласност со потребите и приоритетите на граѓаните.

При прибирање на информациите и податоците за подготовка на овој документ користени се секундарни и примарни податоци. Секундарните податоци и информации кои се користени во овој документ главно се базирани врз стратешките документи и националните акциски планови како и документи објавени и достапни од страна на надлежните министерства. Примарните податоци се прибрани преку разговор со претставници од надлежните институции кои се/биле членови во НКТ како и преку информации прибрани преку БИЈК.

1. Институционална поставеност

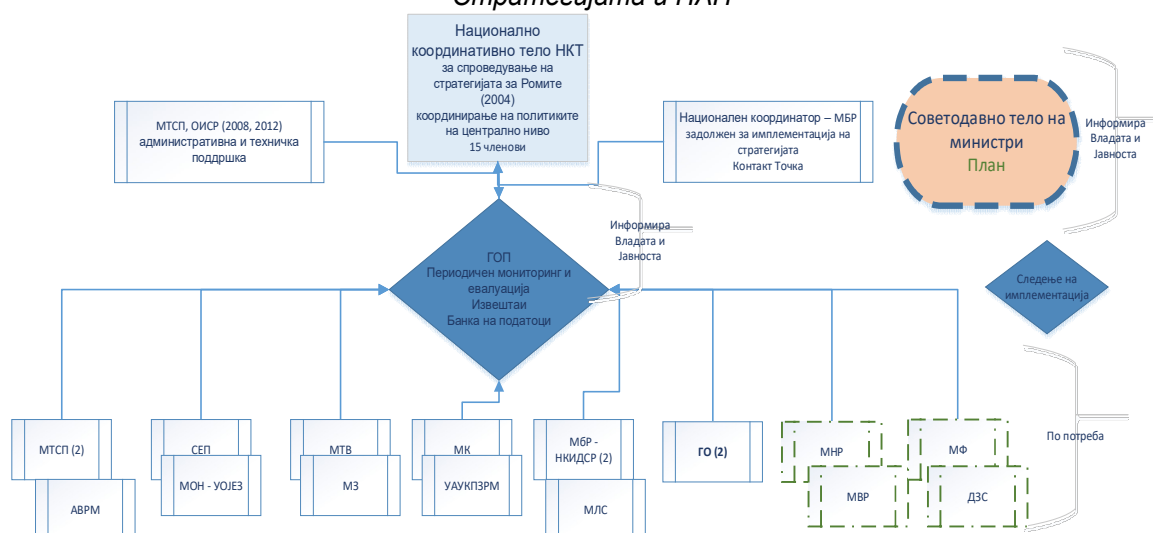
Оперативниот застој во функционирањето на националното координативно тело како меѓу-министерско тело кое треба да го следи прогресот на имплементација на среднорочната стратегија е значаен предизвик во институционалното функционирање, кој произлегува како појава меѓу другото и од релативно долгата политичка криза во Македонија која кулминираше во 2016/2017 година. По подолг застој во текот на 2018 година (3ти Јули со решение Бр. 44-5550/3 на заменик претседател на Влада на РМ) назначени се со нов мандат вкупно 38 членови и заменик членови на НКТ.²

Според изјавите на двете министерства (МТСП преку Одделението за имплементација на Стратегијата за Ромите-ОИСП од една страна и Министерството без ресор од друга страна) во текот на 2017, координацијата и распределбата на улогата на овие надлежни министерства беше отежната пред се поради распределбата на надлежностите од јуни 2017. Во текот на периодот од јуни до декември следеше процес на усогласување на надлежностите, а во декември имаше промена на позицијата Министер без ресор, на која беше назначен г-динот Аксел Ахмедовски (25.12.2017).

Според истите двете министерства (МТСП преку Одделението за имплементација на Стратегијата за Ромите-ОИСП од една страна и Министерството без ресор од друга страна) во текот на 2018 направена е појасна распределба на улогата на овие надлежни министерства во однос на координација како и политичка, оперативна така и улога во следењето на имплементацијата на стратешкиот документ.

Реактивирањето на НКТ под надлежност и координација на МТСП се повикува на заклучок на Влада од 239-та седница од 21 Јуни 2011 година и земајќи ги во предвид дел од препораките од претходниот извештај³. Учеството на претставници од НВО во именување е предадено во надлежност на МБР преку напомена да се номинираат претставници кои ќе произлезат од самите НВОи⁴.

Визуелен приказ за институционална поставеност: имплементација и следење на Стратегијата и НАП

Извор: Приказ за институционална поставеност за имплементација и следење на стратегијата за Ромите, приказ на авторите врз основа на стратегијата и заклучоци од 50 седница на Влада 2018 година

² Членови и заменици членови на Националното координативно тело за следење на имплементацијата на Стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020, решение број Бр. 44-5550/3, од 3ти Јули 2018 година

³ Извештај во сенка – Спроведувањето на стратегијата на Роми во Р. Македонија во 2016 и 2017 година, ЦЕА & Ромалитико, 2017 година достапно на <https://bit.ly/2wxPTK3>

⁴ Допис 14-6570/5 од 18.05.2018 МТСП до МБР

1.1. Национална ромска контакт точка

Националната ромска контакт точка во Република Македонија продолжува да биде Министерот без ресор задолжен за имплементација на стратегијата за подобрување на состојбата на Ромите во Република Македонија (оттука па понатаму МБР).

На крајот на календарската 2017 година, министерот без ресор, кој ја врши оваа функција од крајот на месец мај истата година, се менува. Дотогашниот министер оди во законодавниот дом како пратеник, додека на негово место се назначува друг министер без ресор, задолжен за имплементација на Стратегијата за Ромите во РМ.

Во текот на февруари 2018 година официјалната веб страница на министерството (<http://www.mbr-ds.gov.mk>) е обновена и се објавуваат соопштенија и новини главно од информативен карактер. Меѓутоа, иако наведено како линк *Листа на документи на МБР за имплементација на стратегијата за подобрување на состојбата на Ромите*⁵ сепак овие информации не се достапни, додека достапните квартални извештаи се од постари периоди.

Препорачливо е да се објавуваат информации и документи кои се прибираат од страна на МБР за спроведените активности од другите надлежни министерства, а и дополнително записниците од средбите на НКТ⁶ како тековно така и од изминатиот период.

1.2. Меѓу-министерско тело

Меѓу-министерското координативно тело во Македонија е (формално) формирано уште во 2004⁷ година како Национално координативно тело за имплементација на стратегијата на Ромите (оттука натаму НКТ ќе се користи како кратенка за националното меѓу-ресорско координативно тело за имплементација на стратегијата за Роми). Со формирањето на ОИСП во склоп на МТСП, (2008 година, а во функција од 2012), одговорноста за координирање на работата на НКТ (како тело за координирање на политиките на централно ниво) е поделена помеѓу двете институции со фокус на ОИСП на: “соработка со Националното координативно тело и административна и техничка поддршка на Националното координативно тело”.

НКТ е формирано со конкретна **улога** и тоа како структура што треба да ја следи и насочува имплементацијата на стратегиите и политиките за социјална инклузија и интеграција на Ромите. Имено, во документот Ревизија на националните акциските планови на Декадата на вклучување на Ромите 2005-2015, а за периодот 2009-2011⁸ се наведува дека НКТ треба и ги има следните задолженија:

- Да обезбеди ефективна координација помеѓу државните институции и граѓанските здруженија;
- Да надгледува спроведувањето на националните акциони планови од Декадата за вклучувањето на Ромите 2005-2015;

⁵ <http://www.mbr-ds.gov.mk/?q=node/26>, последен пат проверено 29.08.2018

⁶ Постојат информации за периодот 2009 година, 2010, 2014 година

⁷ Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020

<http://www.mts.gov.mk/content/pdf/strategii/Strategija%20za%20Romite%20vo%20RM%202014-2020.pdf>

⁸ <http://www.mbr-ds.gov.mk/files/documents/RevisedNAPsRomaDecade2005-2015-period2009-2011MK.pdf>,
http://www.mts.gov.mk/WBStorage/Files/revizija_nap_dekada.pdf

-
- Да го советува Националниот координатор и Единицата за бараните водечки мерки за обезбедување на правилно спроведување на националните акциони планови⁹

Стратегијата за Ромите во РМ 2014-2020¹⁰ исто така ги дефинира надлежностите на НКТ, и тоа:

- Дизајнира и имплементира процеси на стратешко планирање;
- Подготвува релевантни Стратегии и Акциски планови;

Овие надлежности се дополнително дефинирани (види повеќе во стратегијата страна 122 до 125) меѓу другото и со иницирање на подготовка на годишни оперативни планови (ГОП), периодичен мониторинг и евалуација вклучително и подготовка на извештаи, како и банка на податоци за социјална инклузија на Ромите.

Меѓутоа, вакви документи кои се однесуваат на годишно планирање на оперативно ниво или пак извештаи за следење и евалуација на постигнувањата од стратегијата, за разгледуваниот период не постоеја односно не беа достапни.

Стратегијата укажува на следното “Со работата на НКТ раководи Министерството за труд и социјална политика во соработка со кабинетот на националниот координатор на Декадата и Стратегијата за Роми” - од каде што на почетокот произлезе нејасната поделба на надлежностите и одговорноста за координирање на работата на НКТ помеѓу МТСП (Одделението за имплементација на Стратегијата и Декадата за вклучување на Ромите) и Министерството без ресор. Во текот на 2017 година следеше процес на усогласување на одговорностите, задачите и меѓусебната координација¹¹.

Националното координативно тело е стручна мулти-дисциплинарна работна група за планирање, координација и следење на Стратегијата за Роми на Република Македонија, со членови од надлежните институции и организациите на граѓанскиот сектор кои ги претставуваат интересите на ромската заедница.

Дополнително, НКТ го координира Министерство за труд и социјална политика во соработка со Кабинетот на Министерот без ресор задолжен за имплементација на Стратегијата за подобрување на состојбата на Ромите а во делот на подготвувањето на агендата.¹²

Неофицијалните информации (во недостаток на јавно објавени информации или записници) укажуваат дека постоеле еден до два состаноци во почетокот на 2017 година. Во 2018 година решенијата за именување на членовите на НКТ во Службен Весник на РМ се објавуваат во јули 2018 година преку членови и овој пат заменик членови. Додека во текот на 2018 година по решението за новите членови направен е состанок на НКТ (записник и донесени заклучоци не се достапни на официјалната веб страна на кабинетот).

⁹ Ibid.

¹⁰ Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020, Страна 124

¹¹ Периодот од почетокот на 2018 година е појасно дефиниран и согласно заклучокот на Влада од 239-тата седница, бр. 51-17/239 одржана на 21 јуни 2011, со што повторно се активира работата на Националното координативно тело под надлежност и координација на Министерството за труд и социјална политика.

¹² Допис од Одделение за имплементација на Стратегијата на Ромите, МТСП примено на ден 27.03.2018 во 14:33 часот

Селекцијата на претставниците на ГО/НВО е процес кој (треба да) се основа на консензус на претставници на граѓанските организација односно со избор на претставници преку процес кој е само-фасилитиран од страна на ГО. Начинот на избор на членовите и заменик членовите и процесот на избор за “новите членови и заменик членови” според претставниците бил спроведен од страна на самите ГО/НВОи. Меѓутоа, сеуште постои недостаток на транспарентност во однос на обзnanување на работата и заклучоците на состаноците од оваа тело.

Не постојат јавно достапни извештаи или заклучоци од состаноците на телото, а и недостаток на утврден процес на следење на имплементацијата на стратегијата во адекватна односно било каква форма. Како резултат се отежнува координацијата на министерствата од различни ресори, а кои се засегнати со имплементацијата на акциските планови кои произлегуваат од стратегијата.

Врз основа на Нацрт записник од Педесеттата седница на Влада на 23.1.2018¹³ година усвоени се заклучоци според кои МБР е назначен и задолжен за повеќе точки кои се однесуваат на имплементација на стратегијата за Ромите и тоа меѓу другото вклучуваат:

назначување за национален координатор за имплементација на стратегијата и НАП, како

Национална контакт точка за проектот Интеграција на Ромите 2020, е задолжен за координација на ревизија на стратегијата и НАП до декември 2018, да подготви предлог одлука за формирање на **Советодавно тело на министри**¹⁴ за следење на НАП-овите, до март 2018 да се изготви план за мониторинг и да се воспостави НКТ, да се прави еднаш годишно анализа на општите јавни политики со сите приоритетни области, се задолжува МБР најмалку три пати годишно да одржува средби до ГО и секој четири месеци да информира Владата за активностите во Стратегијата за Ромите и НАП и да ја известува јавноста за реализацијата и др. Истото е преточено и во *Програма за работа на Кабинетот на министерот без ресор задолжен за имплементација на Стратегијата за подобрување на Ромите во Македонија*¹⁵, за 2018 година која е достапна на официјалната веб страница.

Според истиот заклучок се задолжуваат министерствата до септември да ги интегрираат во годишни планови и програми активностите од стратегијата и НАП со предвидување на буџетски средства, и се задолжува МЛС да поддржи креирање на ЛАП, и поддржи нивна имплементација и др.

Според изјавите на кабинетот на МБР во процес се подготовка на евентуална измена на НАП, евалуација на спроведувањето, а и можна ревизија на стратегијата (официјална потврда не е добиена).

¹³ Извадок од Нацрт записник од педесеттата седница на Владата на РМ одржана на 23.01.2018, точка 83. Прашања и предлози

¹⁴ Се уште не е конституирано, последна информација август 2018 година

¹⁵ http://www.mbr-ds.gov.mk/sites/default/files/documents/Programa_z2018_MBR.pdf, видено последно на 29.08.2018

2. Преглед на постигнувањата на стратешките приоритети

Стратегијата за Ромите во Република Македонија се однесува на периодот 2014 година до 2020 година и датира од јуни 2014 година. Националните акциски планови (НАП) пак кои произлегуваат од стратегијата се донесуваат две години подоцна и тоа април 2016 година (освен НАП здравство кој е донесен декември 2015 година, додека акциски план за култура не е подготвен). Сепак и покрај доцнењето, овие акциски планови претставуваат основа за подготовка на годишните оперативни планови како и следење на постигнувањата во стратешкиот планиран период.

Кај сите приоритетни области за кој е изготвен НАП, недостасува адекватен систем на следење на постигнувањата. Најпрво ограничувањето е резултат на недостаток на секогаш мерливи и споредливи појдовни индикатори (baseline), а онаму каде постојат временската рамка не е јасно утврдена (односно дали појдовниот индикатор се однесува за 2016 година или за порано, или пак е временски период од повеќе години до 2016 години), па оттука и мерењето на постигнувањето е отежнато.

Дополнително ограничување претставува нејасно утврдливиот степен на постигнување на резултатите за период од една година (најчеста предвидена фреквенција за мерење утврдена во НАП).

Стратегијата (види повеќе во стратегијата страни 126-127) утврдува систем на мониторинг преку носење на годишни оперативни планови, а потоа следење на реализација на истите. Меѓутоа овие оперативни планови се предвидени само како финансиски - буџетски планови (според изјавите на претставници од министерствата, но и стратегијата¹⁶) иако истите не беа достапни.

Годишна евалуација, која ќе биде спроведувана од НКТ, е исто така предвидена, на годишна основа и на полугодишна основа и истите се предвидува да бидат доставени до Владата, до Националниот координатор но, да бидат и јавно достапни и дебатирани (до јули секоја година). Овие извештаи според информациите од надлежните институции не се подготвуваат односно не се јавно достапни. Од страна на Влада на РМ (преку БИЈК) добиени се квартални извештаи за 2016 година, кои според заклучок на Влада од 2012 година, МБР ги “прибира” од надлежните министерства и ги доставува до Влада на РМ. За 2017 година истите не се добиени односно не се подготвени за 2017 година.

Непостоење на систем на само-следење (мониторинг) и оценка (евалуација), нејасните индикатори во комбинација со недостатокот на извештаи за степенот на реализација на мерките, и не исполнување на улогата на НКТ за иницирање на подготовка на годишни планови проследени со извештаи за постигнувања од претходен период, како и вршење на периодичен мониторинг и евалуација и подготовка на периодични извештаи (и во овој период) претставува пречка за адекватно следење на постигнувањата и реализација на плановите и на стратегијата во целост.

Оттука, само онаму каде е мерливо во финансиски показатели, реализацијата може да се мери преку реализација на буџетот (потпрограма) што само по себе не претставува

¹⁶ Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020, страна 93:

“Годишни оперативни планови за имплементација на стратегијата на ниво на релевантните национални институции /министерства, владини агенции/, (буџетско финансирање);

- НКТ во декември ќе иницира подготовка на Годишните оперативни планови ГОП за имплементација на Стратегијата за Роми во секоја релевантна институција. Во прилог на истите ќе им доставува извештаи од периодичен мониторинг, годишна евалуација (за претходната година) и предлог за ГОП.”

мерење на резултат и постигнување туку само инпут индикатор, кој пак нужно не одговора на основните принципи на економичност, ефикасност и ефективност

Утврдено како предизвик е и непостоењето на статистички податоци на национално ниво, кои би биле основа и мерило за споредба. Исто така и на локално ниво во најголем дел недостасуваат статистички податоци кои се однесуваат на голем број од индикаторите обработени во стратегијата односно НАП-ови.

2.1. Приоритет: Вработување

Планиран опсег

Во стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020, во приоритетната област вработување, идентификувана е стратешка определба: **Подобрување на условите и можностите за вработување и намалување на невработеноста ромската заедница а преку тоа и нејзина интеграција во општествените текови во Република Македонија.**¹⁷

*Проблемите и потребите кои се предмет на делување на оваа Стратегија се идентификувани во под-областите: Институционална поддршка за вработување на Ромите и Зголемување на вработливоста на ромската заедница.*¹⁸

Оттука, произлегуваат и специфичните стратешки (програмски) цели како дел од Стратегијата 2014-2020 по под-области на делување:

1. *Под-област на делување: Институционална поддршка за вработување на Ромите*

Специфична стратешка цел 1: Да се зголеми бројот на Ромите евидентирани во АВРМ како и на оние кои се вклучени во активните мерки за вработување од околу 10 % во 2013 година до најмалку 50% до крајот на 2020 година.

2. *Под-област на делување: Зголемување на вработливоста на ромската заедница*

*Специфична стратешка цел 2: Да се зголеми вработливоста на ромската заедница преку креирање и имплементација на стимулативни политики и програми до крајот на 2020.*¹⁹

Од друга страна пак, дефинираната стратешка цел како дел од НАП од 2016-2020 е следната со очекувани исходи:

Стратешка цел: Зголемени можности за вработување на Ромите на достоинствени работни места

Исходи:

1. *Подобрен пристап за Ромите до Владините програми за вработување до 2020, посебно за Ромките*

¹⁷ <http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/strategii/Strategija%20za%20Romite%20vo%20RM%202014-2020.pdf>

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

2. Повисок приход и одржливи вработувања за Ромите до 2020, посебно за Ромките.²⁰

Во НАП од 2016-2020 година за вработување, има недостаток на мерливи и споредливи појдовни индикатори и нејасно дефиниран временски период. Дополнително, недостасуваат и извештаи за следењето и мониторинг за степенот на реализација на мерките, па како последица на тоа и постигнувањата не се мерливи. Од друга страна, не сите извори на информации и податоци кои се наведени се достапни за следење и ја намалуваат можноста од било какво споредување и мерење.

Планираниот опсег на оваа приоритетна област се фокусира на два клучни резултати и тоа: 1) пристап на Ромите до Владините програми за вработување и 2) одржливи вработувања на Ромите со повисок приход.

Планирани исходи²¹:

Исход 1: Подобрен пристап за Ромите до Владините програми за вработување до 2020, посебно за Ромките

Исход 2 Повисок приход и одржливи вработувања за Ромите до 2020, со фокус на жените

Анализа на постигнување

Стратегијата за Ромите во РМ 2014-2020 во делот на областа на вработување се спроведува преку Министерството за труд и социјална политика (МТСП). МТСП ја спроведува Програмата за поддршка на имплементација на Декадата и Стратегијата на Ромите преку АВРМ во делот на вработување.

МТСП е вклучена како носител и координатор на имплементацијата на НАП вработување. Дополнително, ја координира работата на Ромските информативни центри (РИЦ) и подготвува информативно аналитички материјал за нивната работа.

Проектот Ромски информативни центри е започнат од 2007 година и досега во рамките на истиот отворени се и функционираат вкупно 12 РИЦ. Во периодот од 2014-2016 година во 12-те Ромските информативни центри се обратиле вкупно 40.564 лица од ромската заедница кои побарале поддршка за различни потреби, услуги, логистичка поддршка и информативни средби поврзани со права од социјална заштита, здравствена заштита, образование, вработување, вадење на лични документи, анти-дискриминација, домување и друго.²²

1. Потпрограма БА програма за поттикнување на вработување

АВРМ, преку програмата за поттикнување на вработувањето ги вклучува националните активни програми и мерки за поттикнување на вработување и услуги преку која истите се реализираат.

Стратегијата и политиките за вработување утврдени во повеќе стратешки документи, со цел намалување на невработеноста во РМ, се усогласени со политиките за вработување што е усвоена од страна на земјите членки на ЕУ.

²⁰ http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20za%20vработuvanje_2016x.pdf

²¹ НАП Вработување, http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20za%20vработuvanje_2016x.pdf

²² <http://www.mtsp.gov.mk/proekt-romski-informativni-centri.nspх>

Во ревидираниот годишен оперативни план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2017 година, дефинирани се видот на активните програми и мерки за вработување, целните групи, потребни средства и изворите на средства, како и конкретните активности и рокови за субјектите надлежни за имплементација на истите, се со цел успешно спроведување на програмите/мерките и услугите за вработување предвидени со Програмата за работа на Владата на РМ и Европската стратегија за паметен, одржлив и инклузивен пораст- Европа 2020.

Најзначајната промена како разлика на ревидираниот ОП од 2017 и за 2018 година во однос на претходните години е можноста на лицата кои се пасивни баратели на работа да го променат статусот во активни баратели веднаш вклучително и во текот на даден отворен повик за користење на активни мерки без притоа да се бара статус на активен барател пред отворање на даден повик (услов кој во претходниот период постоеше). Ова претставува можност за пасивните баратели на работа доколку имаат интерес за даден повик да го променат статусот во активен и да поднесат барање за даден повик.

Имено, согласно одговорот на БПИЈК од АВРМ, во дел од услугите²³ кои ги нуди, во 2017 година биле вклучени вкупно 7.540 невработени Роми.

Важно е да се напомене дека, во услуги за активирање на поединци на ризик од социјално исклучување и услугите за активирање на млади невработени лица, се вклучени исклучиво лицата за кои е направено профилирање на нивните лични капацитети од страна на менторите.

Понатаму, анализата на постигнувања согласно планираните исходи и резултати од НАП вработување за 2017 година ги мериме низ низа на индикатори (онаму каде што се мерливи).

Исход 1: Подобен пристап за Ромите до Владините програми за вработување до 2020, посебно за Ромките

Индикатор 1: Број на Роми кои успешно влегле во активните мерки на пазарот на труд наспроти бројот на аплицирани во 2015 година изнесувал вкупно 122 Роми од кои 41 жени Ромки. Во 2016 година вкупниот број на Роми кои успешно влегле во активните мерки изнесува 115 наспроти 49 жени Ромки. Таргетот кој што е наведен во НАП вработување за 2015-2016 година изнесува најмалку 200 Роми кои успешно се вклучени во активните мерки и услуги за вработување од кои најмалку 30% да се млади и жени. Согласно податоците од АВРМ, за периодот 2015-2016 година, вкупниот број на Роми кои биле вклучени во активните мерки и услуги изнесува 237 од кои 38% се жени Ромки, што значи дека таргетот од 2016 година е исполнет.

Дополнително, во 2017 година, бројот на Роми кои успешно влегле во активните мерки и услуги за вработување изнесува 184 лица Роми од кои 23% жени Ромки.

Доколку се следи овој тренд, постои можност од исполнување на таргетот до 2020 година.

Излезен резултат 1.1: Агенцијата за вработување располага со соодветен персонал, опрема и вештини за да им помогне на невработените Роми при нивното барање за работа;

²³ Професионална ориентација и кариерно советување, помош при барање работа, мотивациски обуки, подготовка за вработување и за работа и Едукација за користење на онлајн услугите на АВРМ, обуки за подготовка за вработување и вештини за барање работа, услуги за активирање на поединци на ризик од социјално исклучување кое е спроведено со УНДП и услуги за активирање на млади невработен лица

Индикатор 1: Согласно АВРМ, во текот на 2017 година, вработените од центрите за вработување посетиле обуки за развој на локалните акциски планови за инклузија на Ромите во рамки на проектот “Локална интеграција на бегалци, внатрешно раселени лица и малцински групи”.

Конкретни квантитативни податоци за бројот на посетени обуки како и бројот на вработени од центрите и агенцијата за вработување не се познати.

Активност 1.2.1: Развивање на програми за професионално советување и програми за менторство за Ромите

Индикатор 1: Во 2017 година, АВРМ повторно ја реализирала услугата Професионална ориентација и кариерно советување со вклучени 57 невработени Роми додека на другите различни услуги кои вклучувале исто така информации, кариерно советување (помош при барање работа, мотивациски обуки, подготовка за вработување и за работа, едукација за користење на онлајн услугите на АВРМ, услуги за активирање на поединци на ризик од социјално исклучување и услуги за активирање на млади невработени лица²⁴), и обуки биле вклучени вкупно 7.425 невработени Роми.

Доколку ја мериме успешноста на овој индикатор, таргетот до 2020 година е веќе исполнет и надминат, под претпоставка дека наведениот таргет не се однесува на годишно ниво бидејќи тоа не е наведено.

Активност 1.2.2: Организирање на информативни средби со невработените Роми за промоција на можности за вработување на Ромите на локално ниво

Индикатор 1: Согласно податокот од АВРМ, во 2017 година организирани се вкупно 49 инфо-средби кои не се наменети исклучиво за Ромите туку се наменети за сите невработени лица кои покрај другите биле вклучени и невработени лица Роми.

Од друга страна, согласно податокот од МТСП, во 2017 година организирана е 1 информативна средба на тема вработување и активни мерки за вработување или вкупно 12 средби во 12 РИЦ.

Доколку се земат предвид податоците од МТСП бидејќи средбите се наменети исклучиво за Роми, постои можност за исполнување на таргетот до 2020 година.

Активност 1.2.3: Споделување на информации на социјалните мрежи и веб портали за можностите за вработување на Ромите

Индикатор 1: Во 2017 година не постои ниту една објава која нуди информации за вработување. Постои многу мала веројатност за исполнување на таргетот од споделени над 100 информации до крајот на 2020 година.

Излезен резултат 1.3: Зголемување на бројот на обучени Роми за професионални квалификации за занимања кои се побарувани на пазарот на труд

Индикатор 1: Во 2017 година, програмата за задоволување на пазарот на труд за глуви и слепи лица е укината. Вкупниот број на обучени лица Роми согласно програмата за задоволување на побарувани занимања за пазарот на труд изнесува 8 лица од кои 1 жена Ромка.

Постои мала веројатноста од исполнување на таргетот до 2020 година.

²⁴ Оваа услуга е реализирана во 2017 година.

Активност 1.3.1: Спроведување на програми за професионално обучување на лица (вклучително и Роми) за квалификации за занимања кои се побарувани на пазарот на труд

Индикатор 1: Во 2017 година, програмата за задоволување на пазарот на труд за глуви и слепи лица е укината, односно спроведена е само програмата за задоволување на пазарот на труд што значи дека таргетот за 2017 година од креирана 1 програма годишно е исполнет.

Постои веројатност од исполнување на таргетот до 2020 година.

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Импакт: Зголемени можности за вработување на Ромите на достоинствени работни места	МТСП во партнерство со ДЗС	Џини за несовршена распределба на приходи кај Ромите е 0,45	Не е познато/Не е мерливо		Џини за несовршена распределба на приходи кај Ромите е 0,44	Не е познато/Не е мерливо	
Исход 1: Подобрен пристап за Ромите до Владините програми за вработување до 2020, посебно Ромките	МТСП во партнерство со АВРМ	Најмалку 200 Роми успешно се вклучени во активните мерки и услуги за вработување 2015-2016 Најмалку 30% да се млади и да се жени	119% (237 Роми успешно влегле во активните мерки и услуги за вработување 38% се жени Ромки за 2015-2016)	184 лица за 2017 (од кои 54 жени) или 23% (22,5% жени)	Најмалку 800 Роми успешно се вклучени во активните мерки и услуги за вработување од 2017-2020 Најмалку 30% да се жени и 30% да се млади	184 лица за 2017 (од кои 54 жени) или 23% (22,5% жени)	Согласно податокот од АВРМ, од 2015 до 2016 година, 237 Роми успешно влегле во активните мерки и услуги за вработување од кои 38% се жени. Во 2017 година, бројот на Роми кои успешно влегле во активните мерки и услуги за вработување изнесува 184 лица од кои 23% се жени. Доколку се следи овој тренд, постои можност од исполнување на таргетот до 2020 година.
Излезен резултат 1.1: Агенцијата за вработување располага со соодветен персонал, опрема и вештини за да им помогне на невработените Роми при нивното барање за работа	МТСП во партнерство со АВРМ	Најмалку 30 вработени од Центрите за вработување да поминат на обуки заради повеќефикасна работа и помош на невработените Роми	Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Најмалку 90 вработени од Центрите за вработување да ја поминат обуката со цел да им помогнат на невработените Роми	Не е познато/Не е мерливо	Во текот на 2016 и 2017 година одржани биле обуки за вработените од центрите за вработување за поддршка на невработените лица Роми во процесот на барање на работа како дел од содржините за обезбедување на овој вид на услуги во рамки на повеќе други одржани обуки за работа со невработени лица со посебен осврт на ранливите категории на невработени лица меѓу кои и Ромите. Вработените од Агенцијата за вработување посетувале и обуки организирани во рамките на проектот "Локална интеграција на бегалци, внатрешно раселени лица и малцински групи" како на други обуки организирани од други проекти и институции. Конкретни податоци за бројот на посетени обуки како и бројот на вработени од центрите и агенцијата за вработување не се познати.

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
1.2. Обезбедени бесплатни информации и услуги за можностите за вработување на пазарот за невработените Роми	АВРМ во партнерство со МТСП	30% од информираните 1500 Роми да се вработат или ги подобрат работните вештини во 2015-2016, од кои најмалку 40% жени	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	35% од информираните 3000 Роми да се вработат или ги подобрат работните вештини во 2017-2020, од кои најмалку 45% жени	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато
1.2.1 Развивање на програми за професионално советување и програми за менторство за Ромите	МТСП во партнерство со АВРМ	1500 Роми	658%	7540 Роми или 302%	2500 Роми	302%	Во 2016 година, во услугата Професионална ориентација и кариерно советување биле вклучени 88 невработени Роми. Реализирани се и други различни услуги за вработување кои вклучувале информации и кариерно советување (помош при барање работа, мотивациски обуки, подготовка за вработување и за работа и едукација за користење на онлајн услугите на АВРМ, услуги за активирање на поединци на ризик од социјално исклучување и услуги за активирање на млади невработени лица), на кои биле вклучени вкупно 9.785 невработени Роми. Во 2017 година, во услугата Професионална ориентација и кариерно советување биле вклучени 57 невработени Роми. Реализирани се и други различни услуги како помош при барање работа, мотивациски обуки, подготовка за вработување и за работа и Едукација за користење на онлајн услугите на АВРМ, обуки за подготовка за вработување и вештини за барање работа, услуги за активирање на поединци на ризик од социјално исклучување кое е спроведено со УНДП и услуги за активирање на млади невработен лица на кои биле вклучени вкупно 7.483 невработени Роми. Доколку ја мериме успешноста на овој индикатор, таргетот до 2020 година е веќе исполнет и надминат, под претпоставка дека наведениот таргет не се однесува на годишно ниво бидејќи тоа не е наведено.
1.2.2: Организирање на информативни средби со невработените Роми за промоција на можности за вработување на Ромите на локално ниво	МТСП во партнерство со АВРМ, РИЦ, ЕЛС-ЛЕР	Организирање на 24 средби (2015-2016)	150%	12 средби или 20%	Организирање на 60 средби до 2020	20%	Согласно податокот од АВРМ, организирани се вкупно 144 инфо-средби за можности за вработување во текот на 2016 година додека во 2017 година се реализирани вкупно 49 инфо-средби кои не се наменети исклучиво за Ромите туку се наменети за сите невработени лица кои покрај другите биле вклучени и невработени лица Роми. Од друга страна, согласно податокот од МТСП, во 2016 година организирани се 3 информативни средби на тема вработување и активни мерки за вработување или вкупно 36 средби во 12 РИЦ. Во 2017 година организирани се 1 информативна средба на тема вработување и активни мерки за вработување или вкупно 12 средби во 12 РИЦ. Доколку се земат предвид податоците од МТСП бидејќи средбите се наменети

						исклучиво за Роми, таргетот за 2016 година е 150% исполнет. Постои можност од исполнување на таргетот до 2020 година.	
Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
1.2.3 Споделување на информации на социјалните мрежи и веб портали за можностите за вработување на Ромите	МТСП во партнерство со /АВРМ/УНДП/ граѓански здруженија/невладини организации, RIC	Споделени на 20 информации на веб порталот romainfo.mk 2015-2016	0%	0%	Споделени над 100 информации на веб порталот romainfo.mk до 2020	Не е познато/Не е мерливо	Број на споделени информации на веб порталот romainfo.mk во 2016 година, во делот за вработување има 3 објави од кои ниту една објава која содржи информации за можности за вработување. Во 2017 година повторно не постои ниту една објава која нуди информации за вработување.
Излезен резултат 1.3: Зголемување на бројот на обучени Роми за професионални квалификации за занимања кои се побарувани на пазарот на труд	МТСП во партнерство со АВРМ, УНДП, МОН, ЦОВ и ЦСР, НВО и провајдери	Обучени најмалку 30 Роми за занимања/квалификации и побарувани на пазарот на труд, најмалку 25% се жени	37%	8 Роми од кои 1 жена	Обучени најмалку 90 Роми за занимања/квалификации и побарувани на пазарот на труд, најмалку 25% се жени	9%	Во 2016 година организирани се 2 програми за задоволување на побарувани занимања на пазарот на труд од кои едната е наменета исклучиво за глуви и слепи лица. Обучени биле вкупно 11 лица Роми од кои 3 жени Ромки. Согласно бројот на вклучени Роми во обуките, од нив 27% се жени. Во 2017 година обучени биле вкупно 8 Роми од кои една жена Ромка. Доколку се следи овој тренд, мала е веројатноста од исполнување на таргетот до 2020 година.
1.3.1 Спроведување на програми за професионално обучување на лица (вклучително и Роми) за квалификации за занимања кои се побарувани на пазарот на труд	МТСП во партнерство со АВРМ, УНДП, Министерство за образование, ЦОВ и провајдери	1 развиена програма 2016	200%	1 програма	1 развиена програма годишно 2020	60%	Во оперативниот план за 2016 година планирани се и организирани 2 активни мерки кои вклучуваат обуки за задоволување на побарувани занимања на пазарот на труд од кои едната е наменета исклучиво за глуви и слепи лица. Во 2017 година, програмата за задоволување на пазарот на труд за глуви и слепи лица е укината. Доколку се следи овој тренд, таргетот до 2020 ќе биде исполнет.

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Исход 2 Повисок приход и одржливи вработувања за Ромите до 2020, со фокус на жените

Индикатор 1: Во 2017 година, Ромите претставуваат 5,2% од вкупниот број на невработени. Имено, ситуацијата од 2015 до 2017 година не е променета и наспроти процентот на невработени Роми во однос на вкупниот број на невработени да се намалува, тој се зголемува.

Постои мала веројатноста од исполнување на таргетот до 2020 година.

Излезен резултат 2.1 Работодавачите се поттикнати да вработуваат Роми

Индикатор 1: Согласно податокот од АВРМ, во 2017 година, преку програмата за условен паричен надоместок за субвенционирано вработување на лица во социјален ризик и преку обуката за субвенционирано вработување биле вработени 8 лица.. Постои мала веројатноста од исполнување на таргетот до 2020 година.

Активност 2.1.1 Развивање на мерки за поттикнување на работодавачите да вработуваат Роми преку субвенционирано вработување

Индикатор 1: Во 2016 и 2017 година, посебни програми за субвенционирано вработување наменети исклучиво за Роми не постојат, туку програмите се однесуваат за сите лица. Во 2017 година, во оперативниот план на АВРМ за вработување, постојат 2 програми за субвенционирано вработување на лица (кои ги вклучуваат и Ромите) и тоа: Програма за условен паричен надоместок за субвенционирано вработување на лица во социјален ризик и Програма за работно место со субвенционирано вработување преку спроведување обуки. Доколку се следи овој тренд, постои можност за исполнување на таргетот до 2020 година.

Активност 2.1.3 Развивање на програма за практиканство на Роми во ССС и високо образование во реномирани компании

Индикатор 1: Во 2016 година биле спроведени 2 програми за практиканство и тоа: Практиканство 1 и Практиканство 2 каде биле вклучени вкупно 5 лица Роми. Во 2017 година во ревидираниот оперативен план за вработување се јавува само една програма за практиканство на која биле вклучени вкупно 8 практиканти Роми. Доколку се следи овој тренд до 2020 година, веројатноста да биде исполнет овој таргет е релативно ниска.

Од друга страна, преку ИПА програмата 2007-2013, компонента IV Развој на човечки ресурси, во изминатите години беа спроведени низа на проекти за социјално вклучување на Ромите на пазарот на труд.²⁵ Една од специфичните цели на програмата е да се олесни интеграцијата на поединци од ромската етничка заедница, погодени од социјалната исклученост и дискриминација на пазарот на труд и општеството, особено фокусирајќи се на економските мигранти, лицата без документи, Роми кои живеат во супстандардни услови и жени Ромки, преку зајакнување на нивните потенцијали за вработување и имплементирање на социјални иновации.

Излезен резултат 2.2 Ромите се зајакнати да развијат и започнат со управување на свој бизнис

²⁵ Согласно ИПА програмата за развој на човечки ресурси, проектот Вработување на млади Роми имплементиран од Центарот за Економски Анализи, во текот на 2017 година вклучи вкупно 40 млади Роми со завршено минимум средно образование како практиканти во бизнис секторот и НВО сектор.

Индикатор 1: Во 2017 година, во Програмата за самовработување со кредитирање од Владата било вклучено само 1 лице Ром, додека во Програмата за самовработување со кредитирање на млади лица до 29 години од Владата не било вклучено ниту едно лице Ром. Од друга страна, согласно програмата за самовработување од ОП, вклучени се вкупно 18 лица Роми. Индикаторот за исполнување на таргетот за 2017 година е 95% исполнет со тоа што 15% од нив се жени Ромки кои што креирале свои бизниси. Постои можност за исполнување на таргетот до крајот на 2020 година.

Активност 2.2.1 Вклучување на Роми во програми за самовработување

Индикатор 1: Постојат две владини програми за самовработување со кредитирање и една програма за самовработување од ОП. Овие програми не се наменети исклучиво за Роми, туку постојат одредени области кои се однесуваат исклучиво за Роми. Доколку се земат предвид овие 3 програми кои се реализирале и во 2016 и 2017 година, таргетот од креирана најмалку 1 програма до 2020 година или најмалку 4 креирани програми за периодот 2017-2020 има можност од надминување на таргетот.

Излезен резултат 2.3. Зголемени капацитети на претприемачи Роми (правни субјекти) да користат микро кредити за дополнителни вработувања

Индикатор 1: Согласно податокот од АВРМ, во 2017 година, креирано е само 1 работно место за Ромите во фирми кои добиле микро кредити. Постои можност од исполнување на таргетот до 2020 година од креирани 5 работни места за Роми во фирми кои добиле микро кредити под претпоставка дека наведениот таргет не се однесува на годишна основа.

Активност 2.4.3 Споделување на информации преку социјалните мрежи и/или инфо-портали

Индикатор 1: Во 2017 година, нема ниту една споделена објава која содржи информации за анти-дискриминација.

Активност 2.4.4 Спроведување на обуки за борба против дискриминацијата за давателите на социо-економски услуги

Индикатор 1: Согласно податоците од АВРМ, во 2016 и 2017 година, АВРМ нема спроведено обуки за борба против дискриминација за давателите на социо-економски услуги. Согласно податокот од МТСП, предвидени се обуки против дискриминација но досега нема спроведено обуки. Дополнително, во 2018 година не е предвиден буџет за оваа активност. Податоци за овој тип на активност од другите имплементатори не се познати.

Активност 2.4.5 Спроведување на кампања за надминување на предизвиците, стереотипите и дискриминацијата со која се соочуваат Ромите во пристапот со пазарот на труд

Индикатор 1: Согласно податоците од АВРМ, во 2016 и 2017 година, АВРМ нема спроведено кампањи за надминување на предизвиците, стереотипите и дискриминацијата со која се соочуваат Ромите во пристапот со пазарот на труд. Имено, во НАП Вработување, во овој излезен резултат во делот на имплементатори покрај АВРМ, се наведени и МТСП, ЦСР, Комисија за заштита од дискриминација и ГО/НВО.

Во 2017 година, спроведена е една кампања за намалување на дискриминацијата кон ромската етничка заедница организирана од страна на Националниот ромски центар

(НРЦ).²⁶ Согласно овој податок, таргетот од спроведена најмалку 1 кампања до 2020 година, под претпоставка дека овој таргет не се однесува на годишна основа до 2020 година е исполнет.

Излезен резултат 2.5 Овозможена застапеност на Ромите како работна сила во централната и локалната државна администрација

Индикатор 1: Податоците за бројот на вработени Роми во централната и локалната државна администрација за 2017 година не се достапни во годишниот извештај на народниот правобранител и поради тоа се користат податоците од Годишните извештаи за податоците од регистарот на вработените во јавниот сектор од МИОА (Министерство за информатичко општество и администрација) за 2016 и 2017 година со цел олеснување на пристапот за компарација.

Во 2017 година, застапеноста на вработени Роми во централната и локалната државна администрација во однос на вкупниот број на вработени изнесува 1,14%.²⁷

Постои можност од постигнување на таргетот до 2020 година каде се наведува застапеност на Ромите од 1,5% во централната и локалната државна администрација.

Активност 2.5.1 Поддршка при вработувањето на Роми во централната државна администрација преку осигурување на транспарентноста во процесите на вработување на етничките малцинства

Индикатор 1: Податоците за бројот на вработени Роми во централната и локалната државна администрација за 2017 година не се достапни во годишниот извештај на народниот правобранител и поради тоа се користат податоците од Годишните извештаи за податоците од регистарот на вработените во јавниот сектор од МИОА (Министерство за информатичко општество и администрација) за 2016 и 2017 година со цел олеснување на пристапот за компарација.

Во 2017 година, процентуалното учество на Роми во централната државна администрација изнесува 0,98%²⁸ и е зголемено во однос на 2016 година.

Постои мала веројатност од исполнување на таргетот до 2020 година каде се наведува процентуално учество од 1,5% на Роми во централната државна администрација од вкупниот број на вработени.

Активност 2.5.2 Поддршка при вработувањето на Роми во структурите на локалната јавна администрација преку промовирање на можностите и подигнување на свеста кај населението

Индикатор 1: Податоците за бројот на вработени Роми во централната и локалната државна администрација за 2017 година не се достапни во годишниот извештај на народниот правобранител и поради тоа се користат податоците од Годишните извештаи за податоците од регистарот на вработените во јавниот сектор од МИОА (Министерство за информатичко општество и администрација) за 2016 и 2017 година со цел олеснување на пристапот за компарација. Во 2017 година бројот на вработени во локалната администрација останува непроменет во однос на 2016 година и изнесува 32 лица Роми вработени.²⁹ Постои мала веројатноста од исполнување на таргетот до 2020 година кој наведува најмалку 50 вработени Роми во локалната администрација.

²⁶ Кампања за намалување на дискриминацијата кон ромската етничка заедница под мотото: Доста е. Надмини ги предрасудите, запознај ги Ромите! е спроведена од страна на НРЦ со поддршка од Советот на Европа како дел од програмата Roma Prade.

²⁷ http://www.mio.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/reports/izvestajreg2017_v1.02.pdf

²⁸ *ibid*

²⁹ *ibid*

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 2: Повисок приход и одржливи вработувања за Ромите до 2020, со фокус на жените	МТСП во партнерство со АВРМ, Министерство за финансии, Сојуз на стопански комори	Ромите претставуваат 4,7% од вкупниот број на невработени	-0,396 процентни поени	9978 невработени Роми или 5,2% од вкупниот број на невработени лица.	Ромите претставуваат 4,5% од вкупниот број на невработени	-0,7 процентни поени	Во 2016 година, Ромите претставуваат 5,1% од вкупниот број на невработени согласно податоците од АВРМ. Таргетот за 2016 година од НАП Вработување кој вели Ромите претставуваат 4,7% од вкупниот број на невработени лица не е исполнет. Во 2017 година, Ромите претставуваат 5,2% од вкупниот број на невработени. Имено, ситуацијата од 2015 до 2017 година не е променета и наспроти процентот на невработени Роми во однос на вкупниот број на невработени да се намалува, тој се зголемува. Доколку се следи овој тренд, веројатноста за исполнување на овој таргет е релативно ниска.
2.1 Работодавачите се поттикнати да вработуваат Роми	МТСП во партнерство со АВРМ и приватен сектор	20 Роми	55%	8 лица	100 Роми	8%	Согласно податокот од АВРМ, во 2016 година, преку програмата за условен паричен надоместок за субвенционирано вработување на лица во социјален ризик и преку обуката за субвенционирано вработување биле вработени 11 лица, наспроти 8 лица во 2017 година. Доколку се следи овој тренд, веројатноста за исполнување на таргетот до 2020 година е релативно ниска.
2.1.1 Развивање на мерки за поттикнување на работодавачите да вработуваат Роми преку субвенционирано вработување	МТСП во партнерство со АВРМ, УНДП, НВО, локална самоуправа и ИОМ	Креирање на најмалку 1 програма или мерка на годишно ниво	200%	2 програми	Креирање на најмалку 1 програма или мерка на годишно ниво	50%	Специјални програми за субвенционирано вработување исклучиво наменети за Роми нема. Во оперативниот план на АВРМ за вработување за 2016 година, постојат 2 програми за субвенционирано вработување на лица (кои ги вклучуваат и Ромите) и тоа: Програма за условен паричен надоместок за субвенционирано вработување на лица во социјален ризик и Програма за работно место со субвенционирано вработување преку спроведување обуки. Во 2017 година повторно се реализирани овие две програми за субвенционирано вработување. Доколку се следи овој тренд, постои можност за исполнување на таргетот до 2020 година.
2.1.2 Организирање на информативни средби со потенцијални работодавачи	МТСП во партнерство со Министерство за финансии, АВРМ, УНДП, граѓански здруженија/невладини организации, Стопанска комора, ЕЛС – ЛЕР	Информирање на најмалку 30 компании	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Информирање на најмалку 100 компании	Не е познато/Не е мерливо	
2.1.3 Развивање на програма за практиканство на Роми со ССС и високо образование во реномирани компании	МТСП во партнерство со АВРМ, УНДП, граѓански здруженија/невладини организации, и реномирани компании	Најмалку 10 лица годишно 2016	50%	8 практиканти од 15 планирани (53%)	Најмалку 15 лица годишно 2017-2020	13%	Во 2016 година во програмите Практиканство 1 и 2, биле вклучени вкупно 5 лица Роми. Од друга страна, во 2017 година биле вклучени вкупно 8 практиканти Роми. Доколку се следи овој тренд до 2020 година, веројатноста да биде исполнет овој таргет е релативно ниска.

Излезен резултат 2.2. Ромите се зајакнати да развијат и започнат со управување на свој бизнис	МТСП во партнерство со МФ и АВРМ	15 бизниси годишно се креирани од Роми преку ОП за вработување или други мерки на владата, од кои најмалку 10% се жени	120%	95% исполнет таргет за годината во однос на вкупниот индикатор, а 15% се жени што значи и индикаторот по пол за дадената година е исполнет	20 бизниси годишно се креирани од Роми преку ОП за вработување или други мерки на Владата, од кои најмалку 10% се жени	23%	Согласно податокот од АВРМ, во 2016 година во Програмата за самовработување со кредитирање од Владата вклучени се 4 Роми, додека во Програмата за самовработување со кредитирање на млади лица до 29 години од Владата, вклучено е 1 лице. Согласно програмата за самовработување од ОП, вклучени се вкупно 13 лица Роми. Од вкупниот број на креирани бизниси, 22% бизниси се креирани од жени Ромки што дополнително исполнувањето на таргетот од 10% Роми жени е надминат. Во 2017 година, во Програмата за самовработување со кредитирање од Владата било вклучено само 1 лице Ром, додека во Програмата за самовработување со кредитирање на млади лица до 29 години од Владата не било вклучено ниту едно лице Ром. Од друга страна, согласно програмата за самовработување од ОП, вклучени се вкупно 18 лица Роми. Индикаторот за исполнување на таргетот за 2017 година е 95% исполнет со тоа што 15% од нив се жени Ромки кои што креирале свои бизниси. Доколку се следи овој тренд, постои можност за исполнување на таргетот до крајот на 2020 година.
2.2.1 Вклучување на Роми во програми за самовработување	МТСП во партнерство со АВРМ, УНДП, и други меѓународни организации	Годишно се креира 1 програма до 2016	300%	3 програми	Годишно се креира најмалку 1 програма 2020	75%	Постојат две владини програми за самовработување со кредитирање и една програма за самовработување од ОП. Овие програми не се наменети исклучиво за Роми, туку постојат одредени области кои се однесуваат исклучиво за Роми. Доколку се земат предвид овие 3 програми кои се реализирале и во 2016 и 2017 година, таргетот од креирана најмалку 1 програма до 2020 година или најмалку 4 креирани програми за периодот 2017-2020 има можност од надминување на таргетот.
2.2.2 Организирање обуки за започнување свој бизнис	МТСП во партнерство со АВРМ, УНДП, Агенција за поддршка на претприемништво, други меѓународни организации	Обука на најмалку 15 Роми Годишно до 2016	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Обука на најмалку 20 Роми годишно од 207 до 2020	Не е познато/ Не е мерливо	
2.3. Зголемени капацитети на претприемачи Роми (правни субјекти) да користат микро кредити за дополнителни вработувања	Министерство за труд и социјална политика во партнерство со АВРМ, МБОР, комерцијални банки	2 работни места креирани за Ромите во фирмите кои добиле микро-кредити	200%	1 работно месето креирано за Роми	5 работни места креирани за Ромите во фирмите кои добиле микро-кредити	20%	Согласно податокот од АВРМ, во 2016 година, креирани се 4 работни места за Ромите во фирми кои добиле микро кредити, додека во 2017 година креирано е само 1 работно место. Постои можност од исполнување на таргетот до 2020 година.
2.3.1 Организирање на информативни средби со Роми претприемачи	МТСП во партнерство со МФ, Комерцијални банки, Стопанска комора, граѓански здруженија/невладини организации	Информира ни се 10 Роми претприемачи	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Информира ни се 30 Роми претприемачи	Не е познато/ Не е мерливо	
2.3.2 Креирање и организирање на обуки со цел градење на капацитети кај Роми претприемачи за користење на микро кредити	МТСП во партнерство со МФ, Комерцијални банки, Стопанска комора, граѓански здруженија/невладини организации	Обука на 10 Роми претприемачи	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Обука на 30 Роми претприемачи	Не е познато/ Не е мерливо	

Излезен резултат 2.4: Работодавачите (од јавниот и приватниот сектор), го разбираат импактот на дискриминацијата на Ромите врз пазарот на трудот	МТСП во партнерство со КЗД, ГЗ	50% од пријавените случаи на дискриминација врз Ромите во врска со пристапот на пазарот на трудот да бидат со позитивен одговор од страна на Комисијата за заштита од дискриминација	Не е познато/ Не е мерливо	Не е познато/ Не е мерливо	75% од пријавените случаи на дискриминација врз Ромите во врска со пристапот на пазарот на трудот да бидат со позитивен одговор од страна на Комисијата на заштита од дискриминација	Не е познато/ Не е мерливо	
2.4.1 Креирање на Комуникациски планови за соодветно информирање на Ромите за идентификување и разрешување на случаите на дискриминација	Комисија за заштита од дискриминација во партнерство со граѓански здруженија/ невладини организации	Креирање на најмалку 1 комуникациски план на годишно ниво	Не е познато/ Не е мерливо	Не е познато/ Не е мерливо	Креирање на најмалку 1 комуникациски план на годишно ниво	Не е познато/ Не е мерливо	
2.4.2 Спроведување на информативни средби со Роми на тема идентификување и пријавување на случаите на дискриминација	МТСП во партнерство со Комисија за заштита од дискриминација, граѓански здруженија/ невладини организации	Информирани дополнителни 150 Роми	Не е познато/ Не е мерливо	Не е познато/ Не е мерливо	Информирани дополнителни 300 Роми	Не е познато/ Не е мерливо	
2.4.3 Споделување на информации преку социјалните мрежи и/или инфо портали	МТСП во партнерство со Комисија за заштита од дискриминација, граѓански здруженија/ невладини организации	Споделување на 10 информации	30%	0%	Споделување на 50 информации	Не е мерливо	Во текот на 2016 година, на веб порталот gotainfo.mk споделени се само 3 информации за анти-дискриминација наспроти таргетирани 10 информации. Во 2017 година, нема ниту една објава која содржи информации за анти-дискриминација.
2.4.4 Спроведување на обуки за борба против Дискриминацијата за давателите на Социо-економски услуги	МТСП во партнерство со АВРМ, ЦСР, Комисија за заштита од дискриминација, граѓански здруженија/ невладини организации	Обука на 30 даватели на услуги	Не е мерливо	Не е познато/ Не е мерливо	Обука на 100 даватели на услуги	Не е познато/ Не е мерливо	Согласно податоците од АВРМ, во 2016 и 2017 година, АВРМ нема спроведено обуки за борба против дискриминација за давателите на Социо-економски услуги. Согласно податокот од МТСП, предвидени се обуки против дискриминација но досега нема спроведено обуки. Дополнително, во 2018 година не е предвиден буџет за оваа активност. Податоци за овој тип на активност од другите имплементатори не се познати.
2.4.5 Спроведување на кампања за надминување на предизвиците, стереотипите и дискриминацијата со која се соочуваат Ромите во пристапот на пазарот на трудот	МТСП во партнерство со АВРМ, ЦСР, Комисија за заштита од дискриминација, граѓански здруженија/ невладини организации	Најмалку една спроведена кампања	Не е познато	1 кампања	Најмалку една спроведена кампања	100%	АВРМ нема спроведено кампањи за надминување на предизвиците, стереотипите и дискриминацијата со која се соочуваат Ромите во пристапот со пазарот на труд. Во 2017 година, спроведена е една кампања за намалување на дискриминацијата кон ромската етничка заедница организирана од страна на Националниот ромски центар (НРЦ). Согласно овој податок, таргетот од

							спроведена најмалку 1 кампања до 2020 година, под претпоставка дека овој таргет не се однесува на годишна основа до 2020 година е исполнет.
2.4.6 Спроведување на истражување/социјално мапирање за состојбата со регистрација на Ромите во АВРМ (активни/пасивни баратели) во минимум 10 градови	МТСП во партнерство со АВРМ, граѓански здруженија/ невладини организации	Нема реализирано истражување	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Најмалку 1 спроведено истражување	Не е познато/Не е мерливо	
2.4.7 Градење на капацитети „Хоризонтална координација и сензибилизација на контакт лицата од Центрите за вработување и ЦСР, за работа со клиенти во областа на вработувањето и социјалната заштита	МТСП во партнерство со АВРМ, граѓански здруженија/ невладини организации	30 лица обучени	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	90 лица обучени	Не е познато/Не е мерливо	
Излезен резултат 2.5: Овозможена застапеност на Ромите како работна сила во централната и локалната државна администрација	Генерален секретаријат во партнерство со МИОА	Најмалку 1,4% од вкупниот број на вработени во централата и локалната администрација се Роми	79%	1.14%	Најмалку 1,5% од вкупниот број на вработени во централната и локалната администрација се Роми	76%	Согласно податоците од МИОА, застапеноста на Роми во централната и локалната администрација во 2016 година изнесува 1,10% во однос на вкупниот број на вработени, додека во 2017 година застапеноста на Ромите изнесува 1,14%.
2.5.1 Поддршка при вработувањето на Роми во централната државна администрација преку осигурување на транспарентноста во процесите на вработување на етничките малцинства	Генерален секретаријат во партнерство со МИОА	Најмалку 1,4% од вкупниот број на вработени во централната јавна администрација се Роми	68%	0.98%	Најмалку 1,5% од вкупниот број на вработени во централната јавна администрација се Роми	65%	Согласно податоците од МИОА, во 2016 година, процентуалното учество на вработени Роми во вкупниот број на вработени во централната јавна администрација изнесува 0,95%, додека истото во 2017 година изнесува 0,98%.
2.5.2 Поддршка при вработувањето на Роми во структурите на локалната јавна администрација преку промовирање на можностите и подигнување на свеста кај населението	Генерален секретаријат во партнерство со МИОА и Локална самоуправа	Најмалку 43 Роми вработени во единиците на локална самоуправа во РМ	74%	32	Најмалку 50 Роми вработени во единиците на локална самоуправа во РМ	64%	Согласно податоците од МИОА, во 2016 година, бројот на вработени Роми во локалната јавна администрација изнесува 32 лица Роми. Бројот на вработени Роми во 2017 година останува непроменет.

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Препораки

1. Усогласување на податоците на ниво на националност помеѓу различните институции (носител на политики и спроведувач на политики и мерки) преку адекватно водење на евиденција.
2. Редовен мониторинг извештај за постигнувањата на целите и резултатите од НАП вработување.
3. Креирање достапни податоци кои помагаат во мерење на индикатори на успешност на НАП.
4. Промена на “казнена” процедура за неможност за користење на услуги и мерки во случај на не запазување на рок на пријава во евиденција (без разлика на категорија активен или друг барател на работа) во АВРМ.
5. Унифицирана примена на можноста за промена на статус на невработеното лице од “друг” барател (пасивен) во активен барател на работа и можност за користење на услуги и мерки на ниво на канцеларии низ целата држава.
6. Проценка и оценка на ефектите и научените лекции од спроведените мерки за вработување и унапредување на вработеноста.

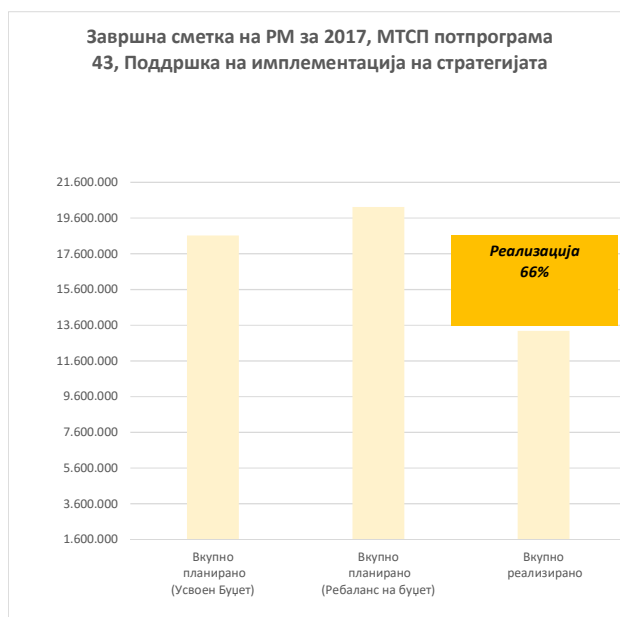
Буџет наспроти реализација

1. Потпрограма Поддршка на имплементацијата на Декадата и Стратегијата за Ромите

2017: Вкупно планираните средства за 2017 година со усвоениот буџет за годината биле предвидени во висина од 18,6 мил денари, што претставува 2% зголемување во однос на планираните од 2016 година. Од вкупните средства речиси идентичен удел имаат планираните средства по основ на основен буџет и донации.

Со ребалансот на буџетот за 2017 година овие средства се зголемени на 20,23 милиони денари (8,252 мил денари од основен буџет и 11,93 милиони денари од донации). Од вкупните средства кои биле планирани за 2017 година по ребаланс на буџетот, реализирани се 13,28 милиони денари односно 66% од средствата.

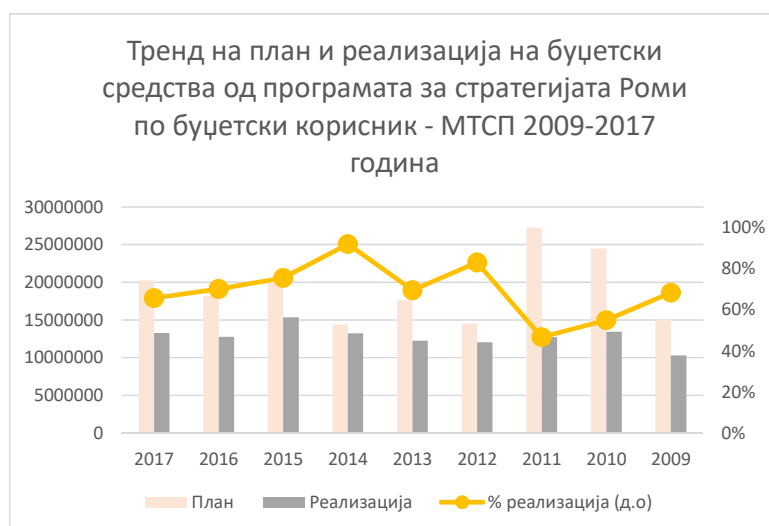
Буџет на РМ за 2017 (и ребаланс)		2017				Реализирано				Вкупно реализирано	% реализација (план наспроти реализација)	
Раздел 15001		Планирано				Реализирано						
Програма 4	Потпрограма 43	Расходи од основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно планирано	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно реализирано	% реализација (план наспроти реализација)
15001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА												
43 ПОДДРШКА НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ДЕКАДАТА И СТРАТЕГИЈАТА ЗА РОМИТЕ		8.252.000	0	0	11.981.000	20.233.000	6.423.756			6.854.045	13.277.801	66%
42 СТОКИ И УСЛУГИ		5.252.000	0	0	6.681.000	11.933.000	4.924.596			3.862.338	8.786.934	
46 СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ		3.000.000	0	0	5.200.000	8.200.000	1.499.160			2.991.707	4.490.867	
48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ					100.000	100.000				0	0	

Извор: Буџет на РМ за 2017, Ребаланс на буџет, Завршна сметка на буџет на РМ 2017

2018: Вкупно планираните средства за 2018 година се во висина од 20,11 мил денари, што претставува 8% зголемување во однос на 2017. Од вкупните средства планирани за 2018 година удел од 62% (12,42 мил ден) имаат планираните средства по основ на донации.

Извори на финансирање: Основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МТСП и донации

Извор: податоци од завршни сметки на буџет на РМ од 2009 до 2017 година

2. Потпрограма БА Поттикнување на вработувањето³⁰

³⁰ Оваа потпрограма е дел од програмата за намалување на сиромаштија, и се однесува на поттикнување на вработувањето како програма за имплементација на активни мерки за вработување: “Основна цел на оваа потпрограма е зголемувањето на вработеноста како врвен приоритет на Владата на РМ и најдобар начин за справување со сиромаштијата и социјалната исклученост. Во рамките на оваа програма планирани се средства за вработувања на децата без родители и родителска грижа.” Буџет на РМ за 2017

(Мерки за вработување на национално ниво, не само за Роми), буџетски корисник МТСП (Централен буџет) и АВРМ (Буџет на АВРМ, Буџет на РМ)

Буџет на РМ за 2017 (и ребаланс)		Планирано				Вкупно планирано	Реализирано				Вкупно реализирано	% реализација (план наспроти реализација)
Програма 2 Потпрограма 2В	Раздел 15001 + 6603 АВРМ	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации		Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации		
15001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА / АВРМ Вон Буџетски Корисник												
	БА ПОТТИКНУВАЊЕ НА ВРАБОТУВАЊЕТО	13.900.000	0	0	0	13.900.000	13.247.574	0	0	0	13.247.574	
	40 ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ - МТСП	13.900.000	0	0	0	13.900.000	13.247.574	0	0	0	13.247.574	95%
	43 ТЕКОВНИ ТРАНСФЕРИ ДО ВОНБУЏЕТСКИТЕ ФОНДОВИ (до АВРМ) - МТСП	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
АВРМ Вон Буџетски Корисник					АВРМ					АВРМ		
	БА ПОТТИКНУВАЊЕ НА ВРАБОТУВАЊЕТО		0	0	887.000.000	887.000.000		0	0	815.266.286	815.266.286	
	47 СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ - АВРМ Посебен дел	0			887.000.000	887.000.000		0		815.266.286	815.266.286	92%

2017: Вкупно планираните средства за 2017 со првично усвоениот буџет на РМ планирани се средства во висина од 12,153 мил и истите се околу 15% пониски од претходната година. Дополнително како АВРМ (извори на финансирање фондови) за истата Потпрограма за Поттикнување на вработувањето планирани се 767,576 мил ден, што е 39% повисока вредност од планираните средства за 2016 година. Со ребаланс на буџетот за 2017 година овие средства се 13,9 милиони денари, односно на 887 милиони денари. Реализација на крајот на година изнесува 95% односно 92% од планираниот буџет со ребаланс.

2018: Вкупно планираните средства за 2018 се во висина од 13,9 мил денари (во која година не се планирани трансфери кон АВРМ), и истите се околу 14% повисоки од претходната година. Дополнително како АВРМ (извори на финансирање фондови) за истата Потпрограма за Поттикнување на вработувањето планирани се 987,5 мил ден, што е за 29% повисока вредност од планираните средства за 2017 година.

Извори на финансирање: Основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МТСП и Фондови – Агенција за вработување на РМ

Приоритети

Согласно Стратегијата за Ромите 2014-2020, во делот на вработување се наведуваат следните приоритети:

1. Институционална поддршка за вработување на Ромите: Зголемен број на Роми евидентирани во АВРМ како и вклучени во активните мерки за вработување.
2. Зголемување на вработливоста на ромската заедница: Зголемена вработливост преку креирање и имплементација на стимулативни политики и програми

Податоци и трендови

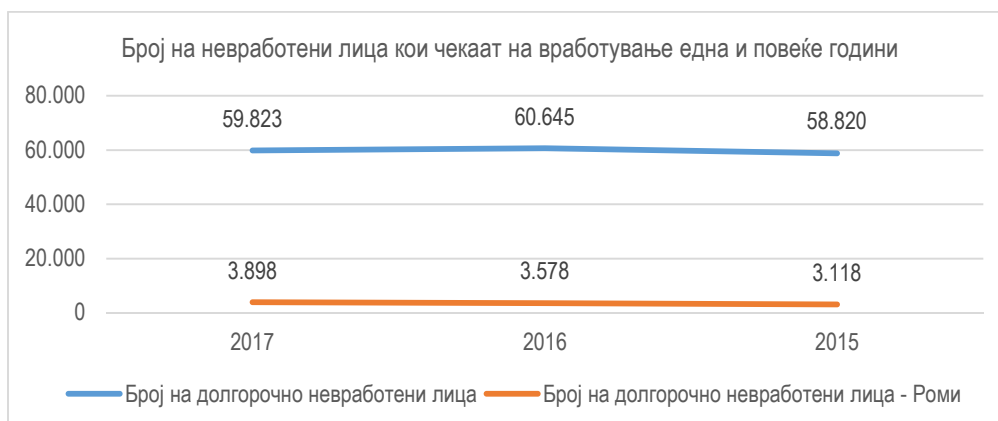
Индикатор	Роми			Вкупно население на ниво на РМ	Година	Извор
	Мажи	Жени	Вкупно			
1. Број на невработени лица	5.720	4.258	9.978	191.837	2017	АВРМ
1.1. Број на невработени лица - активни баратели	3.761	2.366	6.127	102.394	2017	АВРМ
1.2. Број на невработени лица - пасивни баратели	1.959	1.892	3.851	89.443	2017	АВРМ

2. Долгорочно невработени лица	2.455	1.443	3.898	59.823	2017	ABPM
3. Број на невработени лица за кои не постои податок за пријави/одјави во социјално задолжително осигурување	2.626	1.919	4.545	41.728	2017	ABPM
4. Број на невработени млади лица	710	480	1.190	20.457	2017	ABPM
5. Број на лица вклучени во активните мерки за вработување	130	54	184	/	2017	ABPM

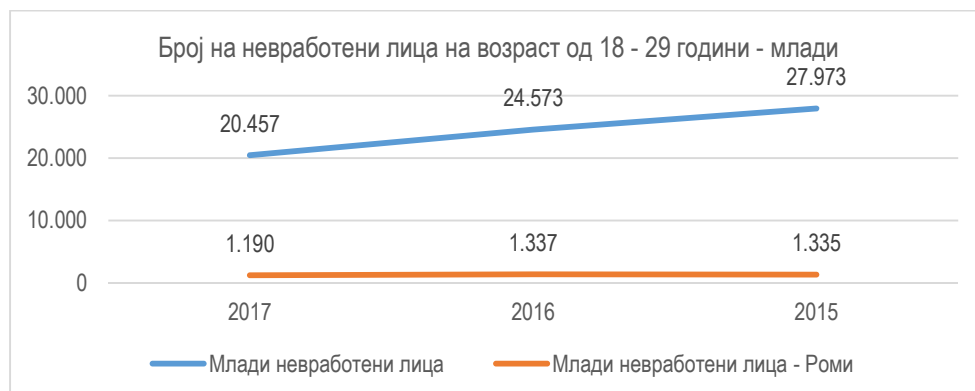
Извор: БИЈК, АВРМ

Извор: БИЈК, АВРМ

Извор: БИЈК, АВРМ

Извор: БИЈК, АВРМ

Шифра	Индикатор	Роми			Вкупно население	Година	Извор	Дефиниција
		Мажи	Жени	Вкупно				
Вработување								
ЕМП1	Процент на вработени лица				743.451 број на вработени	2017	ДЗС Анкета на работна сила, 3 тримесечје од 2017	Вработени - лица кои работат во државни институции, деловни субјекти во општествена, мешовита, задружна и недефинирана сопственост или кај приватен работодавец;
ЕМП2	Процент на неформално вработени лица				133.777 неформална вработеност апсолутна вредност	2016	ДЗС Макстат база, формална и неформална вработеност според полот по години	
ЕМП3	Процент на невработени лица	5.720 (Роми машки пол евидентирани во АВРМ)	4.258 (Роми женски пол евидентирани во АВРМ)	9.978 (Роми евидентирани во АВРМ)	191.837 (вкупно невработени евидентирани на ниво на РМ во АВРМ)	2017	АВРМ	Апсолутен број на лица Роми и вкупно на ниво на РМ кои се евидентирани како активни и други баратели на работа во АВРМ
ЕМП4	Процент на долгорочно невработени лица	2.455 (Роми машки пол евидентирани во АВРМ)	1.443 (Роми женски пол евидентирани во АВРМ)	3.898 (Роми евидентирани во АВРМ)	59.823 (вкупно невработени евидентирани на ниво на РМ во АВРМ)	2017	АВРМ	Апсолутен број на лица Роми и вкупно на ниво на РМ кои се евидентирани како активни и други баратели на работа во АВРМ подолго од една година
ЕМП5	Времетраење на последното вработување							(месеци)
ЕМП6	Процент на лица со никакво вработување							
ЕМП7	Процент на млади кои не се школуваат и не се вработени	710 апсолутен број на млади Роми машки пол	480 апсолутен број на млади Роми женски пол	1.190 апсолутен број на млади Роми	20.457 апсолутен број на млади	2017	АВРМ	Апсолутен број на невработени млади на возраст од 18-29

6.1. Приоритет: Домување

Планиран опсег

Стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020 (стратегијата) во приоритетната област домување идентификува стратешка определба: *Намалување на јазот во квалитетот на домување помеѓу ромската и не-ромските заедници во Република Македонија*³¹.

*Проблемите и потребите кои се предмет на делување на оваа Стратегија се поставени во под-областите на делување: Легализација и урбанистичка документација, Комунална инфраструктура и Законска регулатива*³².

Оттука произлегуваат и целите и мерките како дел од НАП за Домување 2016-2020³³ со очекувани исходи:

“- Обезбедено социјално домување за Ромските семејства на социјално ранливите категории;

-Подобрени услови за живеење на ромските семејства преку изработка и спроведување на програми за интегрирана урбана регенерација и сузбивање на штетните услови за живеење;

-Обезбедено системско регистрирање во Катастар на имотот и земјата во сопственост на Ромите.”³⁴

Како и кај останатите приоритетни области така и во овој НАП недостасува адекватен систем на следење на постигнувањата, најпрво како резултат на недостаток на секогаш мерливи и споредливи појдовни индикатори (baseline), не јасно дефиниран временски период. Дополнително, при недостаток на извештаи и податоци за степенот на реализација на мерките, а и поради немањето на систем на следење во склоп на надлежните оперативни структури реализацијата и постигнувањата не секогаш се мерливи.

Оттука, планираниот опсег на оваа приоритетна област до 2020 година се фокусира на три клучни резултати и тоа: (1) социјално домување, (2) унапредување на комунална локална инфраструктура и (3) легализација на бесправно изградени објекти.

Анализа на постигнувања

1) Постигнувањата во 2017 година за првиот приоритет - социјални домување

Одлуката за распределба на социјални станови како и условите за нивно користење, (Сл. Весник на РМ 96/2009) изградени според Програмата за изградба и одржување на станови во сопственост на РМ (Сл. Весник на РМ 3/2009), утврдува посебни категории на корисници на социјални станови под закуп во повеќе категории. Една од категориите се припадници на ромската заедница (член 3), како и критериуми за бодување односно рангирање на барателите (член 8).

Меѓутоа, опфатот на лица од ромска национална припадност се проценува дека е значително поголем, како резултат на квалификација и поднесување на барање во

³¹ Стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020, <http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/strategii/Strategija%20za%20Romite%20vo%20RM%202014-2020.pdf>

³² Ibid.

³³ http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20domuvanje%202016.pdf

³⁴ Ibid.

некоја од останатите категории во зависност од условите кои ги исполнуваат лицата кои се баратели за користење на социјални станови под закуп (вкупно седум категории каде се вклучени деца без родители и родителска грижа, лица со инвалидитет итн.)

Проектот се финансира со заем на Банка на Советот на Европа, познат како Проект за домување на социјално ранливи групи Ф/П 1674 кој започнува уште во 2007 година, а со заем од 2009, каде предвидува 1.754 станови во 32 објекти, и истите ги реализира АД за изградба и стопанисување со станбен и со деловен простор од значење за Република – Скопје (АДСДП), кој има обврска да ги реализира до крајот на 2018 година (иако првично предвидениот рок е 2013 година, со продолжување на рокот секоја втора година).

До сега според АДСДП³⁵ се изградени 14 објекти и доделени на 678 семејства (по основ на сите категории од корисници според Одлуката за распределба на социјални станови од Сл. Весник 96/2009), што не претставува ниту половина од планираниот број на станбени единици. Во градба се 2 објекти (111 станбени единици), а се уште во план се 13 објекти.

Од очекуваните 123 станбени единици во три згради во текот на 2016 година според последните податоци на АДСДП, а во споредба со НАП завршени се Кочани со 72 единици, Македонски Брод со 10 единици, а Гостивар со 70 станбени единици е се уште во градба и текот на 2017 (се уште август 2018 година).

Од 2017 до 2020 од планираните 16 згради, во моментот во градба се две станбени згради и тоа во Струмица и Гостивар. Во текот на 2017 година нема завршена изградба на нови станбени објекти и нема распределба на социјални станбени единици од веќе завршените градби во претходните години.

Според формалните познати податоци за оние лица кои се корисници на социјални станови по основ на член 3 точка 5 Лица припадници на ромската заедница социјално загрозувани и надлежното министерство (МТВ) не води евиденција за националната припадност на корисници на социјални станови под закуп.

Се проценува според перцепции на Комисијата дека до крајот на 2017 (како и за 2016 година) од корисниците на програмата бројот на семејства корисници изнесува 118 ромски семејства од вкупно изградени 731 станбени единици, а доделени 669 станбени единици или 17,6% од сите доделени станови (од сите категории и по основ на перцепција и видување на комисија за доделување на социјалните станови).

Во текот на 2017 година нема објавување на оглас за распределба на социјални станови под закуп. Во текот на 2017 година не се распределени станови, додека во текот на август 2018 година активен е оглас за распределба на социјални станови во Кочани и Македонски Брод.

Излезен резултат 1.1: Реализирани Проект/и за изградба на станови наменети за домување на социјално ранливи групи

Индикатор 1: Зголемување на бројот на социјални станови за ромски семејства за 5% во споредба со 2014, и 10% до 2020 година

³⁵ http://www.adsdp.mk/adsdpmk/index.php?option=com_content&view=article&id=339&Itemid=312, видено на 29.8.2018, во недостаток на извештај за 2017 година утврдувањето на ажурираната состојба е невозможно

Појдовен индикатор: 102 семејства до 2014 година
Таргет 2016: 107 семејства (5% зголемување)
Таргет за 2020: 112 семејства (10% зголемување)

Постигнување: до крајот на 2016 година се распределени 118 с.с. на лица од ромската заедница. Во текот на 2017 година не се распределени изградените социјални станови. Постапката за распределба (на 43 с.с. во Кочани и Македонски Брод) се спроведува во тек на 2018 година³⁶.

Оттука до крајот на 2017 година бројот на распределени станови останува 118, а исполнет и надминат е целокупниот таргет до 2020.

Според информациите од МТВ заклучно со 2016 и 2017 година доделени се 118 станбени единици на лица од ромска националност, што индицира целосна (надмината) исполнетост на индикаторот. Во 2017 нема доделување на станбени единици.

Таргет 2016: 123 станови
Таргет 2017: не постои
Таргет до 2020: дополнителни 16 згради со 940 станови

Во текот на 2016/2017 завршени се станбени згради во Кочани и Македонски Брод. Во градба се згради во Струмица (41 стан) и во Гостивар (70 стана). Гостивар е незавршен од таргет за 2016 година.

Оттука, немајќи годишен извештај за 2017 година АДСДП, постигнувањето за 2017 година е започната една зграда од 16 згради за следниот три годишен период, и зграда која е таргет за 2016 година.

Излезен резултат 1.2: Идентификувана потреба за обновување на станбени единици во кои живеат Ромите од социјално ранливите групи

Овој исход предвидува средства и активности од донатори и НВО преку овозможување на заеми за реконструкција на домовите

Индикатор 1:150 семејства во 2016 и уште 150 од 2017 до 2020.

Не е познато постигнување.

НАП во овој исход предвидува целосна одговорност во спроведувањето од стана на граѓанскиот сектор, па оттука и неможноста за следење и формално потврдување на податоци.

³⁶ <http://www.mbr-ds.gov.mk/?q=node/82>

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Импакт: Намален јаз во однос на квалитетот на домување помеѓу ромските и не-ромските заедници	ЕЛС во партнерство со МТВ	1 урбанизирана населба			Најмалку 10 урбанизирани населби	0	Не е јасно мерливо со дадениот индикатор
Исход 1: Обезбедено социјално домување за Ромските семејства од социјално ранливите категории	МТВ во соработка со МТСП и ЦСР и во партнерство со МФ	Зголемување на бројот на ромски семејства кои имаат пристап до социјални станови за 5% во споредба со 2014 година	2014 биле 102 социјални станови, оттука 2016 таргет е 107 с.с., до крајот на 2016 распределени се 118, што претставува 110% постигнување	2014 биле распределени 102 социјални станови, 2016 таргет е 107 с.с., до крајот на 2016 распределени се 118, во 2017 година, до крајот на 2017 распределени се 118 с.с. Бидејќи нема распределба за 2017 година	Зголемување на бројот на ромски семејства кои имаат пристап до социјални станови до 10% во споредба со распределените во 2014 година	Таргет 2020, се 112 што значи постигната е веќе таргетот 105% за 2020 година	Предвидениот таргет е исполнет, меѓутоа формата на утврдување на националност е дискутабилна
Излезен резултат 1.1: Реализирани Проект/и за изградба на станови наменети за домување на социјално ранливи групи	МТВ во соработка со БР Советот на Европа	Развиен и имплементиран проект „Домување на социјално-ранливи групи ФП - 1674			Развиен и имплементиран проект „Домување на социјално-ранливи групи ФП - 1674	0	Не е мерливо со даден индикатор, проектот се имплементира повеќе од деценија со задоцнувања на реализација
1.1.1. Изградба на станбени згради и станбени единици изградени во областите каде што е населено загрошено ромско население	МТВ	Нови 3 станбени згради со вкупно 123 станбени единици во градовите: Македонски Брод, Кочани и Гостивар кои треба да бидат целосно изградени до крајот на 2016 година	140%	Во текот на 2017 завршени се станбени згради во Кочани и Македонски Брод. Во градба се сеуште во Струмица (41 стан) и Гостивар (70 стана). Гостивар незавршен од таргет за 2016 година.	Од 2017 до 2020 година се планира да се изградат нови 16 станбени згради со вкупно 940 станбени единици во градовите: Скопје (Шуто Оризари, Сарај и Бутел) Тетово, Велес, Струмица, Пехчево, Гевгелија, Винаца, Куманово, Свети Николе, Пробиштип, Неготино и Дебар.	Не е познато/Не е мерливо	Македонски Брод 10 с.с изградени, 10 нераспределени; Кочани 43 изградени, 43 нераспределени, Гостивар во градба, Во 2016 други во Демир Хисар 25, од кои 5 нераспределени, Прилеп 76, од кои 3 нераспределени, Ресен 18. Од сите тие во 2016 се завршени 172, распределени се 111, а од тие пак 16 се на лица од ромска националност
1.1.2. Информирање на Ромите од социјално ранливите групи од страна на МТСП преку Ромските информативни центри и ромските невладини организации дека се објавени огласи за распределба на социјални станови за доделување под закуп	МТСП во соработка со РИЦ и ромските невладини организации, во партнерство со МТВ	700 информирани до 2016 (над 20% да се жени)	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	2000 информирани до 2016 (над 30% да се жени)	Не е познато/Не е мерливо	Во 2016 се распределени станови по оглас од 2015 година

<i>Исход/Резултат според НАП</i>	<i>Одговорна Институција</i>	<i>2016 Таргет</i>	<i>2016 Постигнување</i>	<i>2017 Постигнување</i>	<i>2020 Таргет</i>	<i>% Постигнување во однос на 2020</i>	<i>Забелешка</i>
1.1.2 Информирање на Ромите од социјално ранливите групи како и обезбедување на потребната документација за аплицирање на објавените огласи од страна на ЦСР	МТСП преку ЦСР, во партнерство со МТВ	100	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	500	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	<i>Во 2016 се распределени станови по оглас од 2015 година</i>
Излезен резултат 1.2: Идентификувана потреба за обновување на станбени единици во кои живеат Ромите од социјално ранливите групи	Хабитат Македонија и Хоризонти	Над 1100 станбени единици	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	Над 110 станбени единици	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	<i>Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана</i>
1.2.1 Подобрени услови на домување за ромските семејства/заеми за реконструкција на домовите	Хабитат Македонија и Хоризонти	150 семејства	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	150 семејства	<i>Не е познато/Не е мерливо</i>	<i>Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана</i>

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

2) Постигнувањата 2017 година во однос на вториот приоритет на унапредување на комуналната инфраструктура во општините во населени места со претежно ромско население

Процесот на доделување на средствата од основниот буџет на РМ е утврден преку поднесување на барање на ЕЛС до МТВ (односно претходна пракса, по препорака на МБР) за даден инфраструктурен проект (капитална инвестиција) според локални–општински програми. МТВ врши трансфер на средствата директно на изведувачот или ЕЛС по претходно комплетна документација.

Според завршната сметка на буџетот на РМ, на овие буџетските средства за 2017 година, реализирани се 80%. За 2017 година се планирани за 10 милиони денари што претставува 43% повеќе средства од 2016, меѓутоа распределени се 8 милиони денари. Средствата се планирани како капитални дотации до ЕЛС во склоп на потпрограмата 11 за Имплементација на стратегија за Роми. Одлуката за распределба на средствата денови пред завршување на фискалната 2017 година³⁷ што укажува на спроведена распределба и трансфер на средства но, не и реализација во дадената фискална година. Според информациите добиени по пат на БИЈК за фискалната 2017 година од планираните 8 милиони реализирани се 8 милиони денари, но степенот на реализација на самите проекти се следи од МБР.

Се уште не постои подзаконски акт, правилник и јасни критериуми за начин на распределена на капиталните дотации до ЕЛС (за дадената потпрограма) за инфраструктурна поддршка и тие се распределуваат на дискрециона основа. Иако утврдено како наод од страна на ДЗР во Конечниот извештај на ревизија на сметката на основниот буџет на МТВ, од 2016 година, а за извештаите од 2015, каде утврдува наоди по однос на начинот на распределбата на овие средства. Три буџетски години по добивањето на препораката (до крај на август 2018 година), препораката на ДЗР по наодите не е спроведена.

Извадок од Конечниот извештај на ревизија на сметката на основниот буџет на МТВ, за 2015 година на ДЗР, страна 2

- Од буџетот на МТВ за 2015 година од потпрограма за Поддршка на имплементација на Декадата и Стратегија на ромите исплатени се средства во износ од 9.972 илјади денари за која исплата конечната одлука за распределба на средствата ја донесува Министерот без ресор. Распределбата на средствата без процедура за постапување и без поставени критериуми за избор, укажува на нетранспарентност во определувањето на општините за оваа намена, како и нерамноправна положба на едни општини во однос на други.

Извадок од Конечниот извештај на ревизија на сметката на основниот буџет на МТВ, за 2015 година на ДЗР, страна 17

Ревизијата смета дека е потребно да се донесе подзаконски акт со кој ќе бидат утврдени критериуми и услови при распределба на овие средства во функција на надминување на констатираните состојби.

Исход 2: Подобрени услови за живеење на ромските семејства преку изработка и спроведување на програми за интегрирана урбана регенерација и сузбивање на штетните услови за живеење

Излезен резултат 2.1: Реализирани проекти од комуналната инфраструктура во општините во населени места со претежно ромско население. Овој исход предвидува соработка со ЕЛС кои во своите програми предвидуваат унапредување на комунална инфраструктура за дадена година.

³⁷ <http://vlada.mk/node/13894>

Индикатор 1: 8 нови проекти од комуналната инфраструктура во 8 општини: Битола, Велес, Винаца, Делчево, Ѓорче Петров, Кочани, Прилеп и Штип за 2015-2016. И 15 нови проекти од комуналната инфраструктура во 15 општини: Берово, Битола, Велес, Куманово, Винаца, Гази Баба, Делчево, Ѓорче Петров, Кочани, Пробиштип, Прилеп, Чаир, Шуто Оризари, Кичево и Штип за периодот 2017-2020.

Реализирани проекти во 2017 година: во 3 ЕЛС во вредност од 8 милиони денари. Овие средства се распределени пред самиот крајот на фискалната година, со одлука на Влада 44-8349/1 од 19.12.2017 година. Степенот на реализација на овие проекти не е познат.

Излезен резултат 2.2: Подобрен административен капацитет во ЕЛС за изработка на проектно-техничка документација од областа на комуналната инфраструктура во општини со поголем процент на ромско население, преку донаторски средства.

Индикатор 1: До 2020 Најмалку 10 обезбедени донации и обучени ЕЛС

Постигнување не е познато.

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 2: Подобрени услови за живеење на ромските семејства преку изработка и спроведување на програми за интегрирана урбана регенерација и сузбивање на штетните услови за живеење	ЕЛС , МЛС во соработка со МТВ	Услужени 392.226 жители од кои 15.122 Роми (4%) во 8 нови општини	Жители во дадените градови каде се реализирани проектите 212.928 од кои 9.455 Роми (според попис 2002)	Во 3 ЕЛС за 2017 година, во вкупна вредност од 8 мил денари	Услужени 717.389 жители од кои 40.011 Роми (5,5%) во 15 нови општини	3 ЕЛС од 15	Во 2017 уше три општини Кочани, Прилеп и Битола (8 м. ден) вклучени во 3 проекти
Излезен резултат 2.1: Реализирани проекти од комуналната инфраструктура во општините во населени места со претежно ромско население	МТВ во соработка со ЕЛС	8 нови проекти од комуналната инфраструктура во 8 општини (Битола, Велес, Виноца, Делчево, Ѓорче Петров, Кочани, Прилеп и Штип) 2015-2016	75%	3 проекти за 2017 година, односно 20% од целта до 2020	15 нови проекти од комуналната инфраструктура во 15 општини (Берово, Битола, Велес, Куманово, Виноца, Гази Баба, Делчево, Ѓорче Петров, Кочани, Пробиштип, Прилеп, Чаир, Шуто Оризари, Кичево и Штип) 2017 - 2020	3 од 15, со веројатност да се зголемат	6 проекти во текот на 2016 година (од буџет на МТВ, Капитални) Велес, Виноца, Делчево, Кочани, Прилеп, Пехчево, (6,198 мил ден) 7. Штип - не реализиран. Пехчево не е предвиден во НАП но е реализиран
2.1.1. - 2.1.8 Имплементација на Проекти Битола, Велес, Виноца, Делчево, ЃПетров, Кочани, Прилеп, Штип	МТВ во соработка со ЕЛС	Изградена мешовита канализација, коловоз, улица, комунална инфраструктура, ... За 2016	75% пет од осум предвидени, еден дополнителен не предвиден но реализиран, локални проекти реализирани во 2016 година	20% три од 15 локални проекти реализирани во 2017 година	/	/	доделени во 2017 Кочани Прилеп и Битола
Излезен резултат 2.2: Подобен административен капацитет во ЕЛС за изработка на проектнo-техничка документација од областа на комуналната инфраструктура во општини со поголем процент на Ромско население	ЕЛС во партнерство со МТВ и НВОа	Нема обезбедени донации	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Најмалку 10 обезбедени донации	Не е познато/Не е мерливо	
2.2.1 Обуки за зајакнување на капацитетите на претставниците на ЕЛС од општини со поголем процент на Ромско население за изработка на проектнo-техничка документација од областа на комуналната инфраструктура	МЛС во соработка со ЕЛС во партнерство со НВО	Најмалку 2 обучени општини	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Најмалку 5 обучени општини	Не е познато/Не е мерливо	

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
2.2.2 Јакнење на капацитети на локално ниво за правата за домување и урбан развој на ромските заедници (Подобрување на условите за домување во ромските заедници во Прилеп, Штип и Топаана (Чаир))	ЕЛС во партнерство Македонија, Рома СОС и други локални НВО со Хабитат	0	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Најмалку по 1 проект за урбан развој одобрен во буџетот на таргет општините	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана
Исход 3: Обезбедено системско регистрирање во Катастар на имотот во сопственост на Ромите	Агенција за катастар на недвижности во партнерство со ЕЛС и НВО	4,7% Роми сопственици на живеалишта според Попис 2002	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Над 5% од Роми се сопственици на живеалишта според следниот Попис	Не е познато/Не е мерливо	
Излезен резултат 3.1: Ромите имаат знаење и обврска да се вклучат во процесите на легализација на бесправно изградени објекти	НВО (Хабитат) и РИЦ	Зголемување на свеста кај 300 Роми со соодветна застапеност на жените (најмалку 20%)	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Зголемување на свеста кај 600 Роми со соодветна застапеност на жените (најмалку 30%)	Не е познато/Не е мерливо	
3.1.1. Обезбедување на имотни листови за ромски семејства (сигурност на домовите) и подобрување на условите на домување/заеми за легализација и заеми за реконструкција за социјално најранливите семејства	Хабитат Македонија, НРЦ, ФООМ	1560 семејства (60 нови семејства во 2016)	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	1560 семејства	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана
3.1.2 Информирање на Роми кои не повеле постапка за легализација во согласност со Законот за постапување со бесправно изградени објекти	ЕЛС во партнерство со НВО и РИЦ	0	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	1200 лица, од кои најмалку 20% да се жени	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана
3.1.3 Организирање на јавни дебати со учество на Роми кои не можат да извршат легализација на објектите за домување согласно условите од Законот за постапување со бесправно изградени објекти (пр.: лица населени во места надвор од ГУП-од, лица кои имаат објекти кои не се опфатени со Законот за постапување со бесправно изградени објекти и др.)	ЕЛС во соработка со РИЦ и НВО	6 дебати	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	12 дебати	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

3) Постигнувањата 2017 година во однос на третиот приоритет на легализација на бесправно изградени објекти

Не постои систем на следење посебно по припадност на етникум па оттука податоци за степенот на реализација на мерките во оваа приоритетна област не е возможно да се утврди. Законот за легализација на бесправно изградените објекти (на национално ниво) е донесен (2011 година) и повеќе пати изменет во насока на олеснување на постапката и продолжување на роковите.

Имајќи во предвид дека имплементацијата на легализирање на објектите е (главно) во надлежност на ЕЛС, а често не постојат податоци за завршени или предмети во постапка по етникум следењето на постигнувањето на индикатори поврзани со овој приоритет не е мерливо.

На крајот на 2017 година (август 2017 година) со важење за 2018 година Владата предлага измени и дополнувања на Законот за постапување со бесправно изградени објекти, со што се дава нова можност (рок) за легализација на дивоградбите.

Постојат активности за зголемување на свесноста, информираноста и помош при барања за легализацијата преку активности на граѓанскиот сектор во изминатиот период, но главно со ограничена географска покриеност па оттука националниот опфат не е мерлив и не за разгледуваниот период.

Исход 3: Обезбедено системско регистрирање во Катастар на имотот во сопственост на Ромите, целосно предвидено од донаторски средства

Излезен резултат 3.1: Ромите имаат знаење и обврска да се вклучат во процесите на легализација на бесправно изградени објекти

1.400 Роми од кои 252 жени (18%) (2012-2015) Зголемување на свеста кај 300 Роми со соодветна застапеност на жените (најмалку 20%) Зголемување на свеста кај 600 Роми со соодветна застапеност на жените (најмалку 30% жени) преку извештаи на 1.Извештаи на НВО 2. Извештаи на РИЦ

Исходот не е познат

Исходот во делот на легализацијата повторно е речиси целосно ставен во рацете на граѓанскиот сектор па оттука и неможноста за прибирање на целосни и веродостојни податоци за започнати и/или завршени постапки.

Заклучоци од Рома Семинар, Македонија за 2017: *“Да се воведат механизам за мониторинг на резултатите од спроведувањето на Законот за легализација со расчленети податоци по етнички групи, со максимално користење на капацитетите на граѓанскиот сектор.”*

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2016 Таргет	2016 Постигнување	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 3: Обезбедено системско регистрирање во Катастар на имотот во сопственост на Ромите	Агенција за катастар на недвижности во партнерство со ЕПС и НВО	4,7% Роми сопственици на живеалишта според Потпис 2002	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Над 5% од Роми се сопственици на живеалишта според следниот Потпис	Не е познато/Не е мерливо	
Излезен резултат 3.1: Ромите имаат знаење и обврска да се вклучат во процесите на легализација на бесправно изградени објекти	НВО (Хабитат) и РИЦ	Зголемување на свеста кај 300 Роми со соодветна застапеност на жените (најмалку 20%)	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	Зголемување на свеста кај 600 Роми со соодветна застапеност на жените (најмалку 30%)	Не е познато/Не е мерливо	
3.1.1. Обезбедување на имотни листови за ромски семејства (сигурност на домовите) и подобрување на условите на домување/заеми за легализација и заеми за реконструкција за социјално најранливите семејства	Хабитат Македонија, НРЦ, ФООМ	1560 семејства (60 нови семејства во 2016)	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	1560 семејства	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана
3.1.2 Информирање на Роми кои не повеле постапка за легализација во согласност со Законот за постапување со бесправно изградени објекти	ЕПС во партнерство со НВО и РИЦ		Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	1200 лица, од кои најмалку 20% да се жени	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана
3.1.3 Организирање на јавни дебати со учество на Роми кои неможат да извршат легализација на објектите за домување согласно условите од Законот за постапување со бесправно изградени објекти (пр.: лица населени во места надвор од ГУП-от, лица кои имаат објекти кои не се опфатени со Законот за постапување со бесправно изградени	ЕПС во соработка со РИЦ и НВО	6 дебати	Не е познато/Не е мерливо	Не е познато/Не е мерливо	12 дебати	Не е познато/Не е мерливо	Индикаторот е оставен целосно на НВО и нивните капацитети, информација побарана

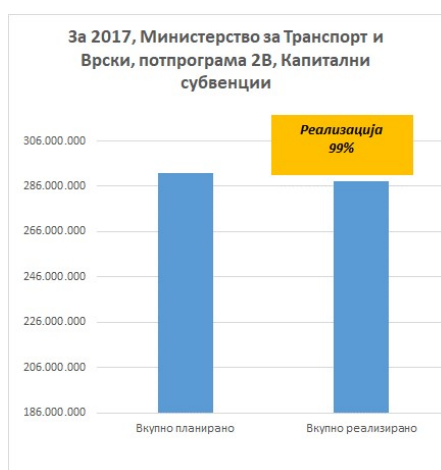
	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Буџет наспроти реализација

1. Потпрограма 2В Изградба на социјални станови (Оваа програма се однесува на различни категории)

2017: Од вкупно планираните средства за 2017 година (за сите категории социјално загрозени) од кои висината на буџетот е целосно по основ на заеми во вредност од 292 милиони денари, за фискалната година реализирани се 288,03 милиони денари, што претставува 99% реализација.

		2017				2017				% реализација (план наспроти реализација)		
		Планирано				Реализирано						
Раздел 13001	Програма 2 Потпрограма 2В	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирачки активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно планирано	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирачки активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно реализирано	
13001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ												
	2В ИЗГРАДБА НА СОЦИЈАЛНИ СТАНОВИ	0	0	292.000.000	0	292.000.000	0	0	288.028.220	0	288.028.220	99%
	48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	0	0	292.000.000	0	292.000.000	0	0	288.028.220	0	288.028.220	
	489 Капитални субвенции за претпријатија и невладини организации	0	0	292.000.000	0	292.000.000	0	0	288.028.220	0	288.028.220	

Извор: Усвоен буџет, ребаланс и завршна сметка на буџетот на РМ за 2017 година

2018: Планираните средства за фискалната 2018 година во Буџетот за 2018 година се со вкупна висина од 330 милиони денари од кои 6% од основниот буџет на РМ, а 94% по основ на заем. Ова вредност е за 13% повисока вредност во споредба со планираните средства за 2017 година.

Евидентно е доцнењето и финансиската реализација на овој проект што дополнително генерира трошоци врз јавните ресурси. Според првично планираните средства од 50,7 мил ЕУР (50% заем и 50% основен буџет), до сега се реализирани 16,87 мил ЕУР и тоа со учество 11% основен буџет наспроти 89% расходи по основ на заем.

Програма Ф1674 (во МКД)	План		Реализација		%	
	Расходи по основен буџет	Расходи од заеми	Расходи по основен буџет	Расходи од заеми	Расходи по основен буџет	Расходи од заеми
2009	55.789.000	0	55.662.163	0	100%	-
2010	0	198.996.000	0	198.981.345	-	100%
2011	15.184.000	93.191.000	14.944.535	92.972.972	98%	100%
2012	0	122.620.000	0	59.731.971	-	49%
2013	22.300.000	122.620.000	22.270.668	80.966.270	100%	66%
2014	22.845.000	0	22.844.177	0	100%	-
2015	0	200.000.000	0	127.628.705	-	64%
2016	0	292.000.000	0	73.665.000	-	25%
2017	0	292.000.000	0	288.028.220	-	99%
ВКУПНО	116.118.000	1.321.427.000	115.721.543	921.974.483	100%	70%
Во ЕУР	1.888.098	21.486.618	1.881.651	14.991.455		
Учество во вкупна реализирана вредност основен буџет наспроти заем	8%	92%	11%	89%		

Извор: Буџет на РМ за 2009-2017, Завршна сметка на буџет на РМ 2009-2017

Предвидените средства за Проектот ФП-1674 според Буџетот за 2018 година предвидува и план за 2018 односно и за 2019 година. Во апсолутна вредност во висина од 20 мил. денари за 2018 и 20 мил. денари за 2019 година од основен буџет, и дополнителни 310 мил. денари за 2018 и 359 мил. денари за 2019 година од заем или вкупно 330 мил. денари за фискална 2018 година и вкупно 379 мил. денари за фискална 2019 година. За 2020 не се предвидени средства.

Доколку се реализираат и во целост проектираните буџетски средства до крајот на 2019 година вкупната реализирана вредност на овој проект би била околу 28,4 мил ЕУР што претставува 56% од првично најавената вредност на оваа програма (50,7 мил ЕУР).

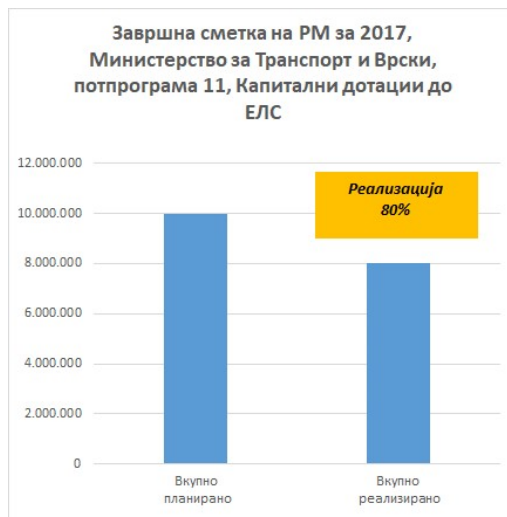
Дополнително, учеството на заемот би бил 91% наспроти 9% основен буџет во вкупната вредност. Со тоа расходите од заемот би биле целосно реализирани (25,35 мил ЕУР), додека расходите од основниот буџет би биле реализирани само 10% (2,53 мил ЕУР од 25,35 мил ЕУР).

Извори на финансирање: Заем од Совет на Европа во 2016, 2017 и предвидено учество од основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МТВ за 2018 и 2019 година.

2. Потпрограма 11 Поддршка на имплементацијата на Декадата и Стратегијата за Ромите

2017: Од вкупно планираните средства за 2017 година од кои целосно по основ на основен буџет од 10 милиони денари, за фискалната 2017 година реализирани се 8 милиони денари, што претставува 80% реализација.

Буџет на РМ за 2017 (и ребаланс)		2017					Реализирано					% реализација (план наспроти реализација)
Раздел 13001	Програма 1 Потпрограма 11	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирачки активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно планирано	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирачки активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно реализирано	
13001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ												80%
11 ПОДДРШКА НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ДЕ		10.000.000	0	0	0	10.000.000	8.000.000	0	0	0	8.000.000	
48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ		10.000.000	0	0	0	10.000.000	8.000.000	0	0	0	8.000.000	
488 Капитални дотации до ЕЛС		10.000.000	0	0	0	10.000.000	8.000.000	0	0	0	8.000.000	

Извор: Усвоен буџет, ребаланс и завршна сметка на буџетот на РМ за 2017 година

Врз основа на одлука на Влада од 43 седница на 20.12.2017 година распределени се средства “На седницата е усвоена и Информацијата за распределба на средства од Буџетот на РМ за 2017 година, од Министерство за транспорт и врски на Потпрограмата за поддршка на имплементацијата на Декадата и Стратегијата за Ромите со цел за распределба на средства за комунални инфраструктурни проекти во општините Кочани, Битола и Прилеп.”³⁸ Имајќи во предвид дека оваа одлука е донесена само десетина дена пред завршување на фискалната година очекувано е за 2017 година средствата да бидат распределени додека реализација за биде во текот на следната фискална година. Извештај за степенот на реализацијата до МБР, е побаран преку БИЈК, на што е добиен одговор дека извештаите се во процес на комплетирање и истите ќе се достават дополнително³⁹.

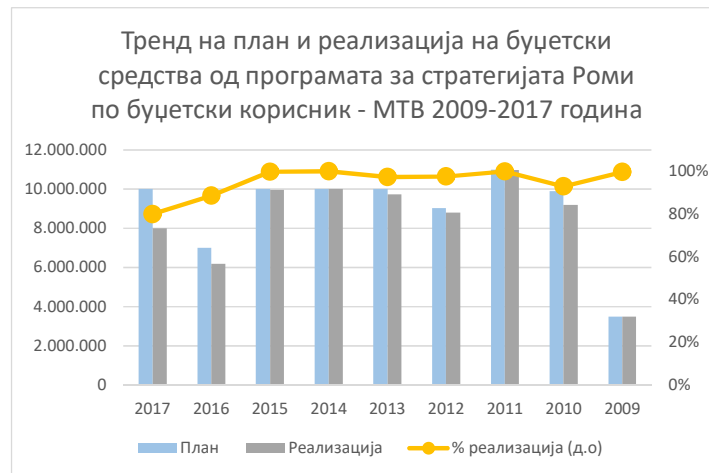
2018: Планираните пак средства за фискалната 2018 година во Буџетот за 2018 година се со висина од 20 милиони денари што преставува двојно поголема вредност од планираните средства во однос на планираните средства за 2017 година. Повторно со одлука на влада⁴⁰ распределени се средства до девет ЕЛС за петнаесет проекти (19,99 мил МКД).

Извори на финансирање: Основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МТВ преку капитални дотации до ЕЛС

³⁸ <http://vlada.mk/node/13894>

³⁹ Одговор на БИЈК добиен на 6/9/2018

⁴⁰ 44-5935/1 од 12.06.2018

Извор: податоци од завршни сметки на буџет на РМ од 2009 до 2017 година

Препораки

- Утврдување на систем за следење за постигнувањата на НАП Домување според јасно дефинирани и утврдени индикатори со фреквенција од најмалку на годишна основа со ревидирање на НАП, а преку НКТ
- Редовна подготовка на годишни оперативни планови кои не се само финансиска конструкција на годишните планови проследени со предвидените извештаи за претходниот период
- Целосно спроведување на улогата на НКТ во делот на планирање, координација и мониторинг на стратегијата
- Јасно спроведување на препораките на ДЗР со утврдување на услови и критериуми за распределба на наменските капитални дотации до ЕЛС според потпрограмата и усогласување на следењето на спроведувањето помеѓу МБР и МТВ
- Проактивно и однапред идентификување на приоритетни инфраструктурни/ комунални приоритети на ЕЛС од страна на ЕЛС по кои ќе можат да поднесат барање, а во согласност со претходно утврдени критериуми. Критериумите треба да имаат вреднување со приоритет на проекти кои имаат најголем опсег на влијание врз подобрување на благосостојбата на граѓаните.
- Утврдување на предности од десегрегацијата на домувањето по примерот на домување во социјални станови
- Воспоставување и редовно ажурирање на дата-база која се однесува на интеграција на Ромите во РМ, доделена на НКТ каде ќе се прибираат информации на национално но и од локално ниво
- Унапредување на транспарентноста на НКТ преку редовна подготовка на извештаи и заклучоци и нивно јавно објавување на веб страната навремено
- Усогласување на приоритети со ЛАП, на кое претходи подготовка, усвојување, адаптирање, спроведување и следење

- Интегрирање на пристапот решавање на домување со другите приоритет како образование, вработување со цел поголема одржливост

Приоритети:

1. социјално домување
2. унапредување на комунална локална инфраструктура и
3. легализација на бесправно изградени објекти.

Податоци и трендови

- Не постојат статистички податоци кои водат официјални статистики по национална/етничка основа за целите на домување
- Попис на населението не се спроведен од 2002 година
- Статистики кои се однесуваат на Ромите во споредба со не-Роми врз основа на анкета од 2011 СБ/УНДП/ЕК која два перцепции и слика во 2011 година без да се прави споредба со поскорешни податоци
- Очекуван МИЦС⁴¹ анкета на УНИЦЕФ, Роми во 2018

Шифра	Индикатор	Роми			Вкупно население	Година	Извор	Дефиниција
Домување								
ХОУ1	Процент на бездомни лица				2.074.502 (вкупен бр. Население)	31.12.2017	ДЗС, ПРОЦЕНИ НА НАСЕЛЕНИЕТО	
ХОУ2	Процент на лица со приклучок за вода				99,9	2017	ДЗС, ПОТРОШУВАЧКА НА ДОМАКИНСТВОТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, 2017	
ХОУ3	Процент на лица со приклучок за струја				100,0	2017	ДЗС, ПОТРОШУВАЧКА НА ДОМАКИНСТВОТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, 2017	
ХОУ4	Процент на лица со документи за сопственост на имот							
ХОУ5	Процент на сегрегирани населби				Не е применливо			
ХОУ6	Прекумерна густина							(квадратни метри)

⁴¹ MCIS - Multiple Indicator Cluster Survey, Roma Settlements 2018, план

6.2. Приоритет: Образование

Планиран опсег

Стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020 (стратегијата) во приоритетната област образование идентификува стратешка определба: Да се подигне нивото на образование на ромската заедница.⁴²

Проблемите и потребите утврдени од страна на сите релевантни заинтересирани страни кои ќе бидат предмет на делување на оваа стратегија се идентификувани во областите: предучилишно образование, основно образование, средно образование, високо образование, образование за возрасни и образование за деца со посебни потреби.

Оттука, произлегуваат и специфичните стратешки (програмски) цели како дел од Стратегијата 2014-2020 по под-области на делување:

Под-област на делување: Предучилишно образование

Специфична стратешка цел 3: Во периодот 2014-2020 година, да се зголеми бројот на вклучени деца Роми на предучилишна возраст во предучилишното образование за 25%.

Специфична стратешка цел 4: Зголемување на учеството на негувателки/воспитувачки Роми во институциите за предучилишното образование до 2020 година.

Под-област на делување: Основно образование

Специфична стратешка цел 5: Да се опфатат најмалку 98% децата Роми на возраст за запишување во 1 одделение во основно образование, да се подобри успехот и да се постигне минимум од 75% проодност од едно во друго одделение до 2020 година.

Под-област на делување: Средно образование

Специфична стратешка цел 6: Да се зголеми преминот од основно образование во средно образование, да се подобри успехот и значително да се намали осипот/откажувањето на учениците Роми до 2020 година.

Под-област на делување: Високо образование

Специфична стратешка цел 7: Да се зголеми бројот на Роми со завршено високо образование до 2020 година.

Специфична стратешка цел 8: Да се зголеми бројот на запишани студенти Роми на педагошките факултети, смерови и други факултети кои продуцираат наставнички кадри

Под-област на делување: Образование на возрасни

⁴² Стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020, <http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/strategii/Strategija%20za%20Romite%20vo%20RM%202014-2020.pdf>

Специфична стратешка цел 9: Дооформување на основно и средно образование од страна на возрасни Роми заради стекнување со можност за егзистенција, личен развој и други потреби кои од различни причини не завршиле навреме.

Под-област на делување: Образование на децата со посебни потреби

Специфична стратешка цел 10: Намален број на ученици Роми, вклучени во училиштата за деца со посебни потреби за 20% до 2020 година.

Планирани исходи⁴³:

1. Подобрен пристап и успешно комплетирање на предучилишно образование на Ромите, особено на ромските девојчиња
2. Подобрен пристап и успешно комплетирање на основното образование на Ромите, особено на ромските девојчиња
3. Подобрен пристап и успешно комплетирање на средното образование на Ромите, особено на ромските девојчиња
4. Зголемен пристап и успешно комплетирање на високото образование на Ромите, особено на ромските девојчиња
5. Зголемен бројот на возрасни Роми кои го комплетирале основното и средното образование
6. Намален бројот на ученици Роми во основните и средните специјални училишта во Р. Македонија

Анализа на постигнувања

Исход 1: Подобрен пристап и успешно комплетирање на предучилишно образование на Ромите, особено на Ромските девојчиња

Излезен резултат 1.1 Зголемен број на деца Роми кои успешно завршиле претшколско образование на возраст од 3 до 5 години

Индикатор: Имплементирана 1 програма за бесплатно вклучување на деца Роми во предучилишно воспитание и образование
Според таргетот за 2017-та година требало да бидат вклучени нови 250 деца (во просек) во претшколско образование. Според податоците за 2017-та година вклучени се вкупно 521 дете од кои 259 девојчиња.

Според податоците таргетот за 2017-та година е исполнет.

1.1.2. Изградена нова градинка во Шуто Оризари на веќе постоечкиот објект

Индикатор: Изградена нова градинка во Шуто Оризари со поголем капацитет за вклучување на деца Роми

Според НАП за образование, Општината Шуто Оризари во партнерство со Влада на РМ и МТСП, треба да изградат нова градинка во Шуто Оризари со поголем капацитет на веќе постоечки објект.

Според таргетот изградбата/проширувањето на капацитетот била планирана на градинката во текот на 2016 година. Истата градинка беше опожарена во март 2017 година, а објектот ставен надвор од функција. Министерката за труд и социјална политика во јули 2017 година заедно со постојаниот координатор на Обединети нации,

⁴³ НАП образование

и координатор на УНДП во Македонија, при посета на градинката изјавија дека ќе се изгради нова градинка на истата локација и ќе биде ставена во употреба во почетокот на 2019 година.

Градинката е планирано да се финансира од донаторски средства (норвешки грант) во висина од 0,7 милиони американски долари. Дополнително со реконструкцијата е предвиден и простор за опфат на деца во јасли или за дечиња од 9 месеци до 24 месеци, со тоа што и дневниот центар за деца на улица кој што претходно постоеше во претходната градинка исто така ќе биде оспособен со посебен влез и ќе може да биде користен од страна на децата кои што во моментот се во даден ризик или се деца на улица.

Истовремено, новиот простор подразбира и зголемување на капацитетот за згрижување на уште 50 деца што ќе значи и зголемена инклузија на децата – Роми од претшколска возраст. Според Министерката доколку истата се стави во функција на почетокот на 2019-та година, ќе се исполни таргетот во НАП кој е поставен за изградба на нова градинка со проширени капацитети до 2020-та година.

Исход/Резултат/ Активност според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020
Излезен резултат 1.1 Зголемен број на деца Роми кои успешно завршиле претшколско образование на возраст од 3 до 5 години	Министерство за труд и социјална политика – МТСП во партнерство со ЕЛС	250 ново вклучени деца (во просек) Роми во претшколско образование на возраст од 3 до 5 години ди сегрегирани по пол;	Според податоците во текот на 2017- та година вклучени се вкупно 521 дете од кои 259 девојчиња.	Над 1000 нови деца од кои што женски да се над 50% (2017-2020)	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година
1.1.2. Изградена нова градинка во Шуто Оризари на веќе постоечкиот објект	Општина Шуто Оризари во партнерство со Влада на РМ, МТСП	Започната иницијатива за изградба на 1 нова градинка во Шуто Оризари на веќе постоечката локација	Изградбата е започната во 2017-та година како по опожарувањето на градинката	Изградена и отворена 1 нова градинка во Шуто Оризари на веќе постоечки објект	Изградбата на градинка се очекува да заврши на почетокот на 2019та година

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Исход 2: Подобен пристап и успешно комплетирање на основното образование на Ромите, особено на Ромските девојчиња

Индикатор: Според НАП процентот на ученици коишто го комплетираат основното образование треба да изнесува 82,5% за 2017-та година. Процентот на ученици Роми коишто успешно го завршиле основното образование во текот на 2017-та година изнесува 93%.

Според податоците таргетот за 2017-та година е исполнет.

2.1.3. Обезбедување на дополнителна турска настава за учениците Роми кои покажуваат послаби образовни резултати по одредени предмети во основното образование

Индикатор: Според таргетот во НАП, бројот на ученици вклучени во турска настава е 2500 до 2020-та година. Во текот на 2017-та биле вклучени вкупно 1530 ученици. Според податоците таргетот за 2017-та година е исполнет.

Турска настава – Основно образование година 2017	Вкупен број на вклучени ученици
	1.530

Извор: МОН, БИЈК

2.2.1 Подигнување на свеста кај родителите Роми за важноста на основното образование

Индикатор: Според НАП таргетот за постигнување на целта за 2017-та година е организирани средби 13 средби, до 2020 потребно е да се организираат над 50 средби. Според податоците добиени од страна на Министерството за образование и наука организирани се следниот број на средби.

- Во 2017 година се реализирани над 90 средби со родители Роми

Според податоците таргетот за 2017 и 2020 е исполнет.

Исход/Резултат/Активност според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020
Исход 2: Подобен пристап и успешно комплетирање на основното образование на Ромите, особено на Ромските девојчиња	МОН во партнерство со УОЈЗ, Државен просветен инспекторат и ЕЛС	82,5% од учениците Роми успешно го комплетираат основното образование	Процентот на ученици Роми коишто го завршуваат основното образование изнесува 93%	10% зголемен процентот на ученици Роми кои успешно го завршуваат основното образование	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година
2.1.3 Обезбедување на дополнителна турска настава за учениците Роми кои покажуваат послаби образовни резултати по одредени предмети во основното образование	МОН во партнерство со УОЈЗ и ЕЛС	1600 ученици Роми вклучени во турска настава	Во текот на 2017та биле вклучени вкупно 1530 ученици	Над 2500 ученици Роми вклучени во турска настава во основно образование	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година
2.2.1 Подигнување на свеста кај родителите Роми за важноста на основното образование	МОН во партнерство со УОЈЗ и ЕЛС	13 организирани средби	Во 2017 година се реализирани над 90 средби со родители Роми	Над 50 организирани средби	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Исход 3: Подобрен пристап и успешно комплетирање на средното образование на Ромите, особено на ромските девојчиња

Индикатор: Според НАП таргетот за зголемување на процентот на ученици коишто успешно го комплетираат средното образование за 2017-та треба да изнесува 97%. Процентот на ученици коишто успешно го комплетираат средното образование за 2017-та година изнесува 96%.⁴⁴

Според податоците, таргетот за 2017-та е исполнет.

3.1.1. Стипендирање на средношколци Роми

Индикатор: Број ученици корисници на стипендија. Според таргетот за 2017-та година, треба да се доделат 625 стипендии за средношколци Роми. Според таргетот наведен во НАП образование се очекува до 2020 година да се доделат над 2.500 стипендии. Доколку продолжи предвидената динамика на доделување на стипендии овој таргет ќе биде исполнет до 2020 година.

Според добиените податоци за 2017-та година биле планирани 670 стипендии од кои 582 се доделени. Според тоа може да се заклучи дека таргетот за 2017-та е исполнет.

Година	Број на планирани стипендии	Број на доделени стипендии
2016/17	670	582

3.1.2. Воведување на нови форми на дополнителна поддршка на средношколците Роми преку менторство и тусторство

Индикатор: Според таргетот предвиден во НАП за образование за 2017-та ангажирани се вкупно 91 ментор/тустор до крајот на 2020 година предвидено е да се ангажираат над 400 ментори/тустори. Од добиените податоци може да се забележи дека МОН секоја година ангажира просечно околу 100 ментори за ученици. Според тоа може да се заклучи дека доколку се продолжи со овој тренд таргетот ќе биде исполнет.

Година	Број на планирани ментори/тустори	Број на доделени ментори/тустори
2016/17	127	91

Исход/Резултат/Активност според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020
Исход 3: Подобрен пристап и успешно комплетирање на средното образование на Ромите, особено на Ромските девојчиња	МОН во партнерство со УОЈЗ	97% од учениците Роми успешно го комплетираат средното образование,	Процентот на ученици коишто успешно го комплетираат средното образование за 2017-та година изнесува 96%	За 3% зголемен бројот на ученици Роми кои успешно го комплетираат средното образование	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година
3.1.1. Стипендирање на средношколци Роми	МОН во партнерство со УОЈЗ	625 доделени стипендии на средношколци Роми запишани во 1,2,3 и 4 година во учебната 2016/2017	Бројот на реализирани стипендии за 2016/2017 изнесува 582 стипендии	Над 2500 доделени стипендии на средношколци Роми запишани во 1,2,3 и 4 година во	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година

⁴⁴ Пресметката е направена за ученици кои ја комплетираат прва и втора година, не е земена во предвид трета и четврта година бидејќи образованието во средните стручни училишта изнесува три години. Според трендот на комплетирање на средното образование може да се заклучи дека процентот на завршување на средното образование е поголем од 96%.

Исход/Резултат/ Активност според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020
3.1.2. Воведување на нови форми на дополнителна поддршка на средношколците Роми преку менторство и туторство	МОН во партнерство со УОЈЗ	100 ангажирани ментори/тутор и за учебната 2016/2017	Во текот на 2016//2017-та година биле ангажирани вкупно 91 ментор/тутор	Над 400 ангажирани ментори	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Исход 4: Зголемен пристап и успешно комплетирање на високото образование на Ромите, особено на Ромските девојчиња

Индикатор: Според НАП бројот на студенти кои дипломираат во 2017та година треба да изнесува 7 студенти. Според податоците бројот на дипломирани студенти во 2017-та изнесува 30 студенти.

Според податоците, таргетот е исполнет.

Излезен резултат 4.1: Зголемен број на запишани Роми студенти на државните и приватните универзитети

Индикатор Според НАП таргетот за запишување на студенти во 2017та година треба да изнесува 27 запишани студенти. Според податоците, бројот на запишани студенти во прва година за 2017-та изнесува 95.

Според податоците таргетот за 2017-та е исполнет.

4.1.2. Обезбедување на стипендии за студенти Роми со приоритет на студентите кои студираат на факултетите кои продуцираат наставнички кадар

Индикатор: Министерството за Образование и наука за 2017-та година од буџетот на РМ обезбедило 73 стипендии за студенти Роми во високото образование. Вкупно до 2020 се планирани 200 стипендии. Според овие податоци таргетот за 2017-та е исполнет.

Година	Број на планирани стипендии	Број на доделени стипендии
2016/17	76	73

Исход/Резултат/ Активност според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020
Исход 4: Зголемен пристап и успешно комплетирање на високото образование на Ромите, особено на Ромските девојчиња	МОН во партнерство со УОЈЗ и Универзитетите/факултетите	Зголемен бројот на дипломирани Роми за 1.25% (7 студенти)	Бројот на дипломирани студенти во 2017-та изнесува 30 студенти.	Зголемен бројот на дипломирани Роми за 5%	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година
Излезен резултат 4.1: Зголемен број на запишани Роми студенти на државните и приватните универзитети	МОН во партнерство со УОЈЗ и Универзитетите/факултетите	За 2.5% е зголемен бројот на студенти Роми запишани на факултети (27 студенти)	Бројот на запишани студенти во прва година за 2017-та изнесува 95	За 10% е зголемен бројот на студенти Роми запишани на факултети	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година
4.1.2. Обезбедување на стипендии за студенти Роми со приоритет на студентите кои студираат на факултетите кои продуцираат наставнички кадар	МОН во партнерство со УОЈЗ	50 студенти (во просек) се стипендирани од РМУСП програмата преку странски фондови за 2016/17	Министерството за Образование и наука за 2017-та година од буџетот на РМ обезбедило 73 стипендии за студенти Роми во високото образование	200 стипендии за студенти Роми	Според трендот на имплементација овој таргет ќе биде исполнет до 2020 та година

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Исход 6 Намален бројот на ученици Роми во основните и средните специјални училишта во Р. Македонија.

Според податоците процентот на деца Роми во специјалните основни училишта е зголемен за 15%.⁴⁵

Исход/Резултат/ Активност според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 6 Намален бројот на ученици Роми во основните и средните специјални училишта во Р. Македонија	МОН во партнерство со УОЈЗ, МТСП, МЗ и ЕЛС	2.5% (просек) на категоризираните ученици вратени во редовно образование	Според податоците процентот на деца Роми во специјалните основни училишта е зголемен за 15%	Минимум 20% од рекатегоризираните ученици Роми се вратени во редовно образование	/	Се забележува зголемување на бројот на деца Роми од учебна година во учебна година по одделение. Пример: За учебна 2015/2016 бројот на деца Роми запишани во VIII одделение изнесува 19 ученици. Наредната година 2016/17 во IX одделение бројот на ученици изнесува 31.

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

⁴⁵ Се забележува зголемување на бројот на деца Роми од учебна година во учебна година по одделение. Пример: За учебна 2015/2016 бројот на деца Роми запишани во VIII одделение изнесува 19 ученици. Наредната година 2016/17 во IX одделение бројот на ученици изнесува 31.

Препораки

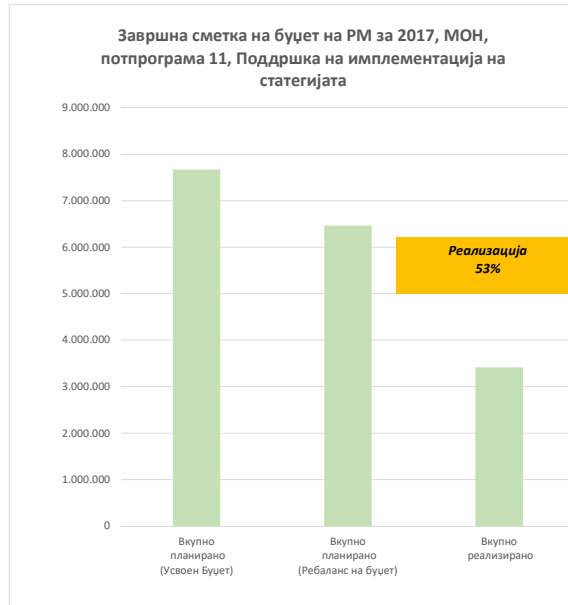
- Усогласување на податоците на ниво на националност помеѓу различните институции (носител на политики и спроведувач на политики и мерки) преку адекватно водење на евиденција
- Редовен мониторинг извештај за постигнувањата на целите и резултатите од НАП образование
- Креирање достапни податоци кои помагаат во мерење на индикатори на успешност на НАП
- Измена на НАП образование, дел од активностите на кои таргетот им бил поставен за 2020 се веќе исполнети
- Мониторинг и кампањи за намалување на бројот на деца Роми вклучени во специјалните училишта

Буџет наспроти реализација

1. Потпрограма 11 Поддршка на имплементацијата на Декадата и стратегијата за Ромите

2017: Од вкупно планираните 7,67 милиони денари, средства за фискалната 2017 година за Потпрограмата по основ на основен буџет споредено со претходната 2016 година истиот е значително повисок и тоа од 2,5 мил ден на 7,67 мил денари, главно преку стоки и услуги, т.е. договорни услуги. Со ребаланс на буџетот планираните средства се намалени на 6,46 мил. ден. Реализација на програмата по ребаланс е 53%

Буџет на РМ за 2017 (и ребаланс)	2017					Реализирано				Вкупно реализирано	% реализација (план наспроти реализација)
	Планирано					Реализирано					
Раздел 16001	Расходи од основен буџет	Расходи од самофинансирачки активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно планирано	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирачки активности	Расходи од заеми	Расходи од донации		
Програма 1											
Потпрограма 11											
16001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА											
11 ПОДДРШКА НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ДЕ	6.460.000	0	0	0	6.460.000	3.415.074	0	0	0	3.415.074	53%
42 СТОКИ И УСЛУГИ	2.710.000	0	0	0	2.710.000	510.074	0	0	0	510.074	
46 СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	3.750.000	0	0	0	3.750.000	2.905.000	0	0	0	2.905.000	

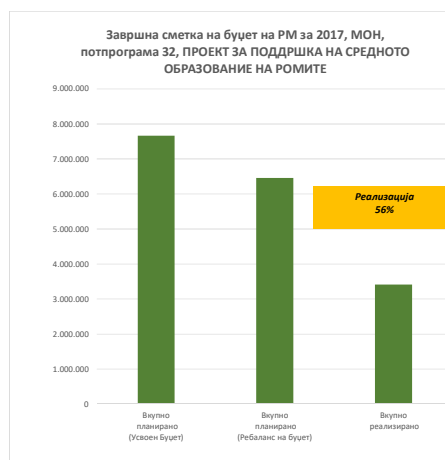
Извор: Буџет на РМ за 2017, Ребаланс на буџет, Завршна сметка на буџет на РМ 2017

2018: Планираните пак средства за фискалната 2018 година во Буџетот за 2018 година се со вкупна висина од 7,21 милиони денари.

Извори на финансирање: Основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МОН

2. Потпрограма 32 Проект за поддршка на средното образование на Ромите

Буџет на РМ за 2017 (и ребаланс)		2017					Реализирано					% реализација (план наспроти реализација)
		Планирано				Вкупно планирано	Реализирано					
Раздел 16001	Програма 3 Потпрограма 32	Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации		Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно реализирано	
16001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА												
	32 ПРОЕКТ ЗА ПОДДРШКА НА СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА РОМИТЕ	10.250.000	0	0	5.486.000	15.736.000	6.497.276		2.333.043	8.830.319	56%	
	42 СТОКИ И УСЛУГИ	150.000	0	0	4.786.000	4.936.000	52.976		2.081.043	2.134.019		
	46 СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	10.100.000	0	0	450.000	10.550.000	6.444.300		252.000	6.696.300		
	48 КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	0	0	0	250.000	250.000	0		0	0		

Извор: Буџет на РМ за 2017, Ребаланс на буџет 2017, Завршна сметка на буџет на РМ 2017

2017: Вкупно планираните 17,54 милиони денари, средства за фискална 2017 година за Потпрограма 32 за поддршка на средното образование од на основен буџет се во висина од 11,75 мил денари и 5,79 мил денари од донации. Буџетот за 2017 година е повисок во споредба со планираните средства за 2016 година и тоа за 11% или 1,74 мил ден. Со ребаланс на буџет овие средства се намалени на 15,74 милиони денари. Реализацијата пак 8,83 мил. денари односно 56% од планираните средства по ребаланс.

2018: Планираните пак средства за фискалната 2018 година во Буџетот за 2018 година за програмата, се со вкупна висина од 17,35 мил денари. Овој буџет за 2018 е распределен во речиси идентични износи по извори на финансирање од основниот буџет и од донации.

Извор: Завршни сметки на буџетот на РМ од 2009 до 2017 година

Извори на финансирање: Основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МОН и буџет на РМ преку донации

Приоритети

- Подигнување на нивото на образование на ромската заедница на сите нивоа

Податоци и трендови

Шифра	Индикатор	Роми			Вкупно население	Година	Извор	Дефиниција
		Мажи	Жени	Вкупно				
Образование								
ЕДУ1	Процент на посетување на предучилишни установи							
ЕДУ2	Процент на запишување во основно образование			1497			БИЈК МОН	Апсолутна вредност на запишани
ЕДУ3	Процент на запишување во средно образование			409			БИЈК МОН	Апсолутна вредност на запишани
ЕДУ4	Процент на запишување во терцијално образование			95				
ЕДУ5	Процент на лица што не завршиле основно образование							
ЕДУ6	Процент на лица што не завршиле средно образование							

ЕДУ7	Процент на лица што завршиле основно образование			747			БИЈК МОН	Апсолутна вредност
ЕДУ8	Процент на лица што завршиле средно образование			232			БИЈК МОН	Апсолутна вредност
ЕДУ9	Процент на лица што завршиле терцијарни образование			30			БИЈК МОН	Апсолутна вредност
ЕДУ10	Процент на описменети лица							
ЕДУ11	Процент на лица што посетуваат специјални училишта			238				
ЕДУ12	Процент на лица што посетуваат сегрегирани училишта				Не е применливо			

6.3. Приоритет: Здравство

Планиран опсег

Во стратегијата за Ромите во Република Македонија 2014-2020, во приоритетната област здравство, идентификува стратешка определба: **Континуирано подобрување на здравствениот статус на ромската заедница во Република Македонија**⁴⁶. Покрај фокусот на стратегијата, националниот акционен план за здравство е ревидиран во декември 2015 година⁴⁷

*Проблемите и потребите кои се предмет на делување на оваа Стратегија се идентификувани во под-областите: Остварување на правата од здравствена заштита и здравствено осигурување, имунизација на ромските деца, пристап до гинеколошки услуги и антенатална заштита за Ромките и работно ангажирање на здравствени работници од ромската заедница*⁴⁸

Оттука, произлегуваат и специфичните стратешки (програмски) цели како дел од Стратегијата 2014-2020 по под-области на делување:

- **Под-област на делување: Остварување на правата од здравствена заштита и здравствено осигурување**

Специфична стратешка цел 1: Да се воспостави ефективен механизам за евидентирање на прекршувањата на правата од здравствена заштита и здравствено осигурување на Ромите како и постапување по истите.

Специфична стратешка цел 2: Да се обезбеди доследна имплементација на Законот за заштита на правата на пациентите.

Специфична стратешка цел 3: Да се усогласи законската регулатива и да се афирмираат процедурите за остварување на правото на здравствено осигурување.

Специфична стратешка цел 4: Континуирано промовирање на законските измени и процедури како и здравствените новитети за правата од здравствена заштита и здравствено осигурување, согласно социјалниот и образовен статус на Ромите.

Специфична стратешка цел 5: Да се прилагодат јавно здравствените политики согласно потребите на ромската заедница

Специфична стратешка цел 6: Погolem опфат со превентивни и примарни здравствени услуги кај ромската заедница.

- **Под-област на делување: имунизација на ромските деца**

Специфична стратешка цел 7: Да се воспостават и имплементираат механизми за континуирано идентификување на невакцинирани деца Роми од предучилишна и училишна возраст и нивно редовно вакцинирање.

Специфична стратешка цел 8: Редовно и навремено доставување на покани за вакцинација во ромските населби.

Специфична стратешка цел 9: Да се подигне нивото на информираност и знаење кај родителите Роми за процесот на имунизација.

⁴⁶ <http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/strategii/Strategija%20za%20Romite%20vo%20RM%202014-2020.pdf>

⁴⁷ http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20zdravstvo2016.pdf

⁴⁸ ibid

Специфична стратешка цел 10: Зајакнување на улогата на примарната здравствена заштита во обезбедување на квалитетни здравствени услуги во доменот на репродуктивното здравје на Ромите, како што е планирање на семејството, превенција и заштита од СПИ, превенција на несакан абортус, обезбедување на адекватна пред и постнатална грижа за мајката.

- **Под-област на делување: пристап до гинеколошки услуги и антенатална заштита за Ромките**

Специфична стратешка цел 11: Да се вработат Ромите кои завршиле соодветно средно и високо образование на соодветни работни места во установите за примарна здравствена заштита, превентивните тимови и тимовите на ЈЗУ од секундарна и терцијална здравствена заштита.

- **Под-област на делување: работно ангажирање на здравствени работници од ромската заедница**

Специфична стратешка цел 12: Да се вработат Ромите кои завршиле соодветно средно и високо образование на соодветни работни места во установите за примарна здравствена заштита, превентивните тимови и тимовите на ЈЗУ од секундарна и терцијална здравствена заштита.

Од друга страна пак, дефинираната стратешка цел како дел од НАП од 2015-2020 е продолжување на животниот век кај Ромите до 2020 година со очекувани исходи: подобрен пристап за Ромите до интегрирани, квалитетни, превентивни и куративни здравствени услуги, намалени ризици и превенирани болести поврзани со стапката на морталитет кај Ромите чија појава е покарактеристична кај ромската популација и спречување на дискриминацијата врз Ромите во пристапот до здравствените услуги.

Во НАП од 2015-2020 година за здравство, има недостаток на мерливи и споредливи појдовни индикатори и нејасно дефиниран временски период. Дополнително, недостасуваат и извештаи за следењето и мониторинг за степенот на реализација на мерките, па како последица на тоа и постигнувањата не се мерливи. Од друга страна, не сите извори на информации и податоци кои се наведени се достапни за следење и ја намалуваат можноста од било какво споредување и мерење.

Планираниот опсег на областа здравство се фокусира на два клучни резултати и тоа: 1) подобрен пристап за Ромите до интегрирани, квалитетни, превентивни и куративни здравствени услуги, 2) намалени ризици и превенирани болести поврзани со стапката на морталитет кај Ромите чија појава е покарактеристична кај ромската, и 3) спречување на дискриминацијата врз Ромите во пристапот до здравствените услуги

Планирани исходи:

Исход 1: Подобрен пристап за Ромите до интегрирани, квалитетни, превентивни и куративни здравствени услуги

Исход 2: Намалени ризици и превенирани болести поврзани со стапката на морталитет кај Ромите чија појава е покарактеристична кај ромската

Исход 3: Спречување на дискриминацијата врз Ромите во пристапот до здравствените услуги

Анализа на постигнување

Исход 1: Подобен пристап за Ромите до интегрирани, квалитетни, превентивни и куративни здравствени услуги

Индикатор: Бројот на Роми кои имаат пристап до здравствените услуги, по општини

Нема податоци за мерливи и споредливи појдовни резултати за 2016 и 2017 година

Излезен резултат 1.1: Да се зголеми видот и обемот на здравствените услуги во ромските заедници

Индикатор: Зголемен бројот и видот на здравствени услуги искористени од ромската популација

Таргет 2017: Ангажиран еден гинеколог во ромска населба

Во рамките на активноста 1.1.5 од НАП за стимулација на гинеколози за работ во ромски средини, во текот на 2017 во здравствениот дом во Шуто Оризари ангажиран е гинеколог, додека во 2016 а и во претходните години немаше гинеколог во општината. Таргетот за 2017 е исполнет

Излезен резултат 1.2: Јакнење на стручните капацитети на ромските здравствени медијатори и други стручни лица кои работат со Роми

Индикатор: Број на ромски здравствени медијатори и други стручни лица кои поминале обуки за јакнење на стручните капацитети

Таргет 2017: 2 Обуки одржани за подобрување на вештините на медијаторите

Според извештајот за Програмата за активна здравствена заштита на мајките и децата во 2017 година, спроведени се регионални работилници за патронажната служба и Ромски здравствени медијатори за семејно планирање и антенатална грижа⁴⁹. Таргетот за 2017 е исполнет делумно или 50%.

Индикатор: Акредитирани нови Ромски здравствени медијатори

Таргет 2017: Акредитирани 21 Ромски здравствени медијатори во 2017

Според разговорите со НВО, во текот на 2017 година биле ангажирани 10 медијаторите, што во споредба со 2016 значи намалување на еден медијатор. Таргетот за 2017 не е исполнет.

⁴⁹ Годишен извештај – Програма за активна здравствена заштита на мајките и децата, Министерство за здравство, 2017 година достапно на <http://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2018/06/58-Godishen-izveshtaj-za-realizatsija-na-Programa-za-aktivna-zashtita-na-majki-i-detsa-za-2017-godina.pdf>

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 1: Подобрен пристап за Ромите до интегрирани, квалитетни, превентивни и куративни здравствени услуги	Министерство за здравство	Да се зголеми за 12.5% бројот на нови Роми кои имаат пристап до здравствените услуги, по општини во споредба со 2016	Не е познато/Не е мерливо	Да се зголеми за 50% бројот на нови Роми кои имаат пристап до здравствените услуги, по општини	Не е познато/Не е мерливо	Предвидениот таргет не е исполнет, нема основни информации и податоци за напредокот и имплементацијата на овој исход.
Излезен резултат 1.1: Да се зголеми видот и обемот на здравствените услуги во ромските заедници	Министерство за здравство, Фонд за здравствено осигурување на Р.М., граѓански здруженија/невладини организации	Зголемен бројот и видот на здравствени услуги искористени од ромската популација за 6.25 % во споредба со 2016	Не е познато/Не е мерливо	Зголемен бројот и видот на здравствени услуги искористени од ромската популација за 25%	Не е познато/Не е мерливо	Не е јасно мерливо со дадениот индикатор
1.1..5 Обезбедување на стимулација за гинеколози за работа во ромски средини	Министерство за здравство	Најмалку 1 гинеколог	Ангажиран гинеколог во текот на 2017 во општина Шуто Оризари	Вкупно 4 гинеколози	25% постигнување во однос на планираниот таргет во 2020	Постигнат прогрес во однос на постигнување до 2020 од 25% и таргетот е исполнет за 2017 година
Излезен резултат 1.2: Јакнење на стручните капацитети на ромските здравствени медијатори и други стручни лица кои работат со Роми	Министерство за здравство, граѓански здруженија /невладини организации	21 Ромски здравствени медијатори поминале обуки	48% е реализиран планираниот таргет - 10 Ромски здравствени медијатори поминале обука за семејно планирање и антенатална грижа	Вкупно 30 ромски здравствени медијатори поминале обуки	33% постигнување во однос на планираниот таргет во 2020	Во 2017 бројот на медијатори се намалил за еден медијатор во споредба со 2016 година
1.2.1 Организација на обука со цел градење на капацитети како и едукативни обуки за ромски здравствени медијатори	Министерство за здравство, Институт за јавно здравје на Република Македонија, граѓански здруженија/ невладини организации	2 Обуки одржани за подобрување на вештините на медијаторите	50% Реализација на предвидениот таргет за 2017 година	Вкупно 10 одржани обуки за подобрување на вештините на ромските здравствени медијатори	10% на постигнување во однос на планираниот таргет за 2017	До 2017 постои 10% прогрес во предвидениот таргет во 2020
1.2.2 Акредитација на нови ромски здравствени медијатори	Министерство за здравство	Акредитирани 21 Ромски здравствени медијатори	48% реализираност на планираниот таргет. Во 2017 беа ангажирани 10 здравствени медијатори	Вкупно 30 ромски здравствени медијатори акредитирани	33% постигнување во однос на планираниот таргет во 2020	

Без постигнување или мало постигнување, под 50%
Делумно постигнување, над 50% до 80%
Значајно или целосно постигнување, над 80%
Не е познато или не е мерливо

Исход 2: Намалени ризици и превенирани болести поврзани со смртност кај деца Роми (0-6 год.)

Индикатор: Стапка на смртноста кај доенчиња Роми

Таргет 2017: Стапка на смртност кај доенчиња намалена за 0.5%, или истата да изнесува 10.5%

Според податоците на државниот завод за статистика стапката на смртност кај новороденчињата за периодот 2016 година изнесува 5.5 ‰, додека за 2017 стапката изнесува 6.5‰. Таргетот за 2017 е исполнет но сепак стапката на смртност е поголема во однос на претходната година.

Излезен резултат 2.1: Намалување на појавата на заразни и незаразни болести кај деца Роми до 6 год.

Индикатор:

- Процент на деца Роми под 5 год. заболени од заразни и незаразни болести
- Процент на деца Роми под 5 год. со помала телесна тежина
- Процент на деца Роми под 5 год. со забавен раст
- Процент на родители Роми мајки кои ги препознаваат знаците на пневмонија
- Процент на редовно вакцинирани деца Роми до 6 год. според календарот за имунизација

Нема податоци за мерливи и споредливи појдовни резултати за 2016 и 2017 година.

Излезен резултат 2.2: Подобрено планирање на семејството и репродуктивно здравје, особено кај младите жени Ромки, и развиени и имплементирани мерки за заштита на здравјето на жените и децата

Индикатор: Број на Ромки кои добиле услугите за семејно планирање

Нема податоци за мерливи и споредливи појдовни резултати за 2016 и 2017 година.

Излезен резултат 2.3: Намалување на морбидитетот и морталитетот од хронични незаразни заболувања и зависности помеѓу ромското население

Индикатор: Стапка на морбидитет и морталитет од хронични незаразни заболувања и зависности помеѓу ромското население

Нема податоци за мерливи и споредливи појдовни резултати за 2016 и 2017 година.

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 2: Намалени ризици и превенирани болести поврзани со смртност кај деца Роми (0-6 год.)	Министерство за здравство, Институт за јавно здравје на Република Македонија, Завод за здравствена заштита на мајки и деца, ЈЗУ Здравствен дом на Скопје - Скопје, граѓански здруженија / невладини организации	Намалување на стапката на смртност кај доенчиња Роми за 20% во споредба со 2016 година	6.50%	Намалување на стапката на смртност кај доенчиња Роми за 3% во споредба со 2013 година	Постигнат прогрес во намалување на стапката на смртност кај Ромските доенчиња од 70% во споредба со 2013, или пак 4.5 процентни поени од 11 % во 2013 на 6.5% во 2017	Предвидениот таргет е исполнет и надминат во споредба со 2013
Излезен резултат 2.1. Намалување на појавата на заразни и незаразни болести кај деца Роми до 6 год.	Министерство за здравство, граѓански здруженија/ невладини организации	6% од деца Роми под 5 години со дијареја 15% од деца под 5г. се со забавен раст 30% на мајки кои ги разбираат знаците на пневмонија Зголемување на опсегот на имунизација според календарот за 3% во однос на 2011 год.	Не е познато/Не е мерливо	3% од деца Роми под 5 години со дијареја 13% од деца под 5 год. се со забавен раст 60% од мајките ги разбираат знаците на пневмонија Зголемување на опсегот на имунизација според календарот за 5% во однос на 2011 год.	Не е познато/Не е мерливо	Нема основни информации и податоци за напредокот и имплементацијата на овој исход
Излезен резултат 2.2: Подобрено планирање на семејството и репродуктивно здравје, особено кај младите жени Ромки, и развиени и имплементирани мерки за заштита на здравјето на жените и децата	Министерство за здравство, Институт за јавно здравје на Република Македонија, Завод за здравствена заштита на мајки и деца, ЈЗУ Здравствен дом на Скопје - Скопје, граѓански здруженија / невладини организации	Зголемување на бројот на Ромки кои ги добиле услугите за семејно планирање за 50% во споредба со 2012	Не е познато/Не е мерливо	Зголемување на бројот на жени Ромки кои ги добиле услугите за семејно планирање за 100% во споредба со 2012	Не е познато/Не е мерливо	Нема основни информации и податоци за напредокот и имплементацијата на овој исход
Излезен резултат 2.3: Намалување на морбидитетот и морталитетот од хронични незаразни заболувања и зависности помеѓу ромското население	Министерство за здравство, Институт за јавно здравје на Република Македонија, граѓански здруженија/ невладини организации	Намалување на појавата на хронични незаразни заболувања за 10% кај двата пола Намалување на појавата на гастроинтестинални болести за 10% во однос на 2013	Не е познато/Не е мерливо	Намалување на појавата на хронични незаразни заболувања за 20% кај двата пола Намалување на појавата на гастроинтестинални болести за 20% во однос на 2013	Не е познато/Не е мерливо	Нема основни информации и податоци за напредокот и имплементацијата на овој исход

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

Исход 3: Намалување на случаи на прекршени здравствени и социјални права врз Ромите при користење на здравствени услуги

Индикатор: Број на идентификувани случаи на дискриминација врз Ромите при користење на здравствени услуги

Таргет 2017: Намалување за 20% на бројот на утврдени случаи на дискриминација

Според податоците од Народниот правобранител во текот на 2016 година, поднесени се 23 претставки од страна на Роми во делот на здравствена заштита. Бројот на поднесени претставки во 2017 се зголемил и изнесува 35, или зголемен е за 52%. Сепак, овие податоци се однесуваат за број на поднесени претставки а не и на утврдени случаи на дискриминација т.е. на прекршени здравствени и социјални права, бидејќи не постои таков податок

Излезен резултат 3.1: Промовирање на можностите за пријавување на повреда на правата на пациентите при користење на здравствените услуги

Индикатор: Број на изработени и дистрибуирани промотивни материјали

Нема податоци за мерливи и споредливи појдовни резултати за 2016 и 2017 години

Исход/Резултат според НАП	Одговорна Институција	2017 Таргет	2017 Постигнување	2020 Таргет	% Постигнување во однос на 2020	Забелешка
Исход 3: Намалување на случаи на прекршени здравствени и социјални права врз Ромите при користење на здравствени услуги	Министерство за здравство, Комисија за заштита од дискриминација, граѓански здруженија/невладини организации, Народен правобранител, Комисија за заштита на правата на пациентите	Намалување на бројот на случаи на дискриминација поврзани со пристапот на Ромите до здравствените услуги за 50%	Не е познато/ Не е мерливо	Намалување на бројот на случаи на дискриминација поврзани со пристапот на Ромите до здравствените услуги за 80%	Не е познато/ Не е мерливо	Нема основни информации и податоци за напредокот и имплементацијата на овој исход
Излезен резултат 3.1: Промовирање на можностите за пријавување на повреда на правата на пациентите при користење на здравствените услуги	Министерство за здравство, Институт за јавно здравје на Република Македонија, Завод за здравствена заштита на мајки и деца, ЈЗУ Здравствен дом на Скопје - Скопје, граѓански здруженија / невладини организации	Најмалку 5.000 отпечатени материјали	Не е познато/ Не е мерливо	Вкупно 20.000 отпечатени материјали	Не е познато/ Не е мерливо	Нема основни информации и податоци за напредокот и имплементацијата на овој исход

	Без постигнување или мало постигнување, под 50%
	Делумно постигнување, над 50% до 80%
	Значајно или целосно постигнување, над 80%
	Не е познато или не е мерливо

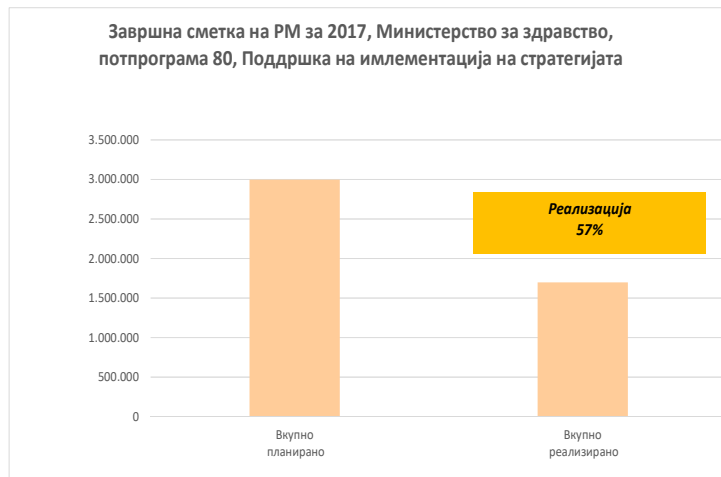
Препораки

1. Усогласување на податоците на ниво на националност помеѓу различните институции (носител на политики и спроведувач на политики и мерки) преку адекватно водење на евиденција
2. Редовен мониторинг извештај за постигнувањата на целите и резултатите од НАП здравство
3. Повисока реализација на буџетот на Министерството за здравство наменет за поддршка на Имплементацијата на Декадата и Стратегијата на Ромите
4. Целосно спроведување на улогата на НКТ во делот на планирање, координација и мониторинг на стратегијата во областа здравство
5. Креирање на посебни програми, како и поголем мониторинг на програмата за заштита на мајки и деца, со цел намалување на стапката на смртност кај ромското население
6. Зголемување на бројот на здравствени медијатори во општините каде што се населени поголем број на ромско население
7. Податоци во здравство за мерливост и мониторинг на имплементацијата на НАП
8. Обезбедување на бесплатни здравствени услуги за лицата без документи бидејќи се социјално загрозуени и имаат голема потреба од здравствени услуги

Буџет наспроти реализација

1. Потпрограма 80 Поддршка на имплементацијата на Декадата и стратегијата за Ромите

Буџет на РМ за 2017 (и ребаланс)		2017					Реализација					% реализација (план наспроти реализација)
Раздел 19001		Планирано				Вкупно планирано	Реализирано					
Програма 8	Потпрограма 80	Расходи од основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации		Расходи по основен буџет	Расходи од самофинансирани активности	Расходи од заеми	Расходи од донации	Вкупно реализирано	
19001 МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО												57%
	8 ПОДДРШКА НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА	3.000.000	0	0	0	3.000.000	1.698.223	0	0	0	1.698.223	
	80 ПОДДРШКА НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ДЕКАДАТА И СТРАТЕГИЈАТА ЗА РОМИТЕ	3.000.000	0	0	0	3.000.000	1.698.223	0	0	0	1.698.223	
	42 СТОКИ И УСЛУГИ	3.000.000	0	0	0	3.000.000	1.698.223	0	0	0	1.698.223	

Извор: Буџет на РМ за 2017, Ребаланс на буџет 2017, Завршна сметка на буџет на РМ 2017

2018: Планираните пак средства за фискалната 2018 година во Буџетот за 2018 година се со вкупна висина од 3,22 милиони денари. Ова вредност е за 7,2% повисока вредност во споредба со планираните средства за 2017 година.

Извори на финансирање: Основен Буџет на РМ преку буџетски корисник МЗ

Извор: Завршни сметки на буџетот на РМ од 2009 до 2017 година

Приоритети

1. Намалување на смртноста на новороденчињата Роми

- Истражување на причините за смртност на децата Роми
- Посебен Фокус на превентивна заштита во рамките на програмата за активна здравствена заштита на мајките и децата
- Редовни гинеколошки прегледи
- Обезбедување на инфраструктурни услови во здравствени домови

2.Подобрување на здравствениот статус на ромската заедница во Република Македонија

- Остварување на правата од здравствена заштита и здравствено осигурување
- Поголем опфат на имунизација на ромските деца за сите вакцини кои се предвидени во календарот за имунизација на деца
- Работно ангажирање на здравствени работници од ромската заедница

Податоци и трендови

Шифра	Индикатор	Роми			Вкупно население	Година	Извор	Дефиниција
		Мажи	Жени	Вкупно				
Здравство								
ХЕА1	Процент на лица со пристап до здравствено осигурување	н/п	н/	н/п	н/п			
ХЕА2	Процент на смртност кај новороденчиња			6.5	11,9	2017	ДЗС, Годишник, Население,	Перцентил, Умрени доенчиња на 1000 живородени
ХЕА3	Очекување траење на животот при раѓање				75,4	2016	ДЗС, Годишник, Население, години	Очекуваното траење на животот при раѓањето

7. Процес на консултации

Перцепции на граѓанските организации од фокус групи

Процесот на консултации во однос на спроведувањето и евалуацијата на спроведувањето на Стратегијата на Ромите 2016-2020 и националните акциски планови, според видувањата на граѓанскиот сектор (ГС) кој работи во делот на унапредување на состојбата на Ромите во Македонија во приоритетните области кои се идентификувани во стратегијата, генерално е слаб и не доволно транспарентен.

Поголем дел од организациите и нивните претставници кои беа дел од фокус групите (ФГ) не се запознаени со институционалната поставеност на системот за имплементација и следење на имплементацијата на стратегијата за Ромите. Тоа вклучува и слабо познавање на постоењето на НКТ, неговата улога, но и за процесот на избор на членовите од граѓанскиот сектор во ова меѓу-министерско тело.

Од друга страна пак, организациите кои се запознаени или пак се делумно запознаени со улогата и членувањето на ГС во НКТ сметаат дека изборот не бил направен преку транспарентен процес, или пак преку пат на консензус на ГС. Според нивните предлози, претставниците од ГО потребно е да се избираат преку транспарентен процес кој ќе биде истовремено и инклузивен. Се јави потреба и предлог за можно менување на членовите, и потребата од нивна ротација односно замена на претставниците по одреден период. ГО истакнуваат дека изборот на претставници бил не инклузивен и само-селектирачки без репрезентативност, односно опсегот на вклучени организации кои се дел од граѓанскиот сектор е лимитиран со посебен фокус на лимитираната вклученост на организации од сите делови на државата. Во однос на изборот на нови членови на НКТ, ГО истакнаа дека на средба организирана од страна на Министерот без ресор е предложено овие членови да се избираат по пат на јавен оглас.

Улогата на претставниците на ГС во НКТ не е јасна но, според перцепцијата се оценува и како неефикасна. Според перцепцијата на ГО, истите сметаат дека НКТ не презема мерки односно не ја исполнува координативната улога, а кога станува збор за претставувањето на ГО постои недостаток на моќ на одлучување од страна на претставниците за да бараат поголема ефикасност и ефективност во спроведувањето на мерките. За ГО не се познати конкретните прашања, темите од состаноците на оваа тело, и кои се заклучоците од состаноците на НКТ.

Националните акциски планови заедно со приоритетите општо се смета дека се застарени и/или нерелевантни односно не одговараат на реалните потреби онака како што се дефинирани. Истите не се јасни и не се базираат на адекватни аутпути и исходи. Во однос на соработката на ГО со министерствата надлежни за спроведување на Стратегијата, се истакна дека најголема соработка постои со МТСП и УОЈЗ (МОН).

Присутните претставници на организациите во делот на консултации во однос на спроведувањето на Стратегијата и националниот акциски план за здравство забележаа дека соработката со НКТ, а воедно и останатите ресорни министерства е релативно слаба. Нивните искуства укажуваат дека за приоритетната област здравство помалку е посветено време и внимание за разлика од другите приоритетни области.

Вработување

Согласно перцепцијата на групата на граѓански организации кои работат на прашањето за вработување на Ромите и овозможување пристап на Ромите до владините програми за вработување, на оваа фокус група истакнаа дека националниот акциски план за вработување 2014-2020 е веќе застарен документ кој не ги рефлектира реалните потреби на Ромите во приоритетот вработување.

При креирање на НАП, на ГО не им е познато дали се направени консултации и работни средби со стопанските комори во Македонија кои имаат клучна улога во идентификувањето на условите на пазарот на труд. Според ГО, соработката со бизнис заедницата е важна за да се идентификуваат потребите од човечки кадар. Од друга страна пак, соработката со АВРМ е исто така важен фактор за да може да се идентификуваат невработените лица Роми, нивното образование и квалификации. Досегашната соработка на ГО со АВРМ според организациите е на релативно ниско ниво, додека соработката со Центрите за вработување на локално ниво е на уште пониско ниво. ГО сметаат дека и при планирањето на буџетот за имплементација на Стратегијата на Ромите постои потреба за промени. Имено, буџетот не ги зема во предвид промените кои се случиле во текот на минатата година, ниту извештаите кои ги подготвуваат ГО не се земаат во предвид. ГО предложуваат дека НАП вработување треба да претрпи промени⁵⁰ во насока на усогласување со планираните стратегии, мерки и планови за унапредување на пазарот на труд.

Ромските информативни центри кои се лоцирани во дванаесет општини каде има поголем број на ромско население, според граѓанскиот сектор, не ја исполнуваат целосно улогата за која се формирани. РИЦ имаат обврска да доставуваат месечен извештај до МТСП како надлежна институција но содржината на извештаите ја црпат од информации и податоци од ГС.

Информираноста на Ромите за користење на активните мерки е се уште на ниско ниво како и нивото на запознаеност на потенцијалните корисници и евентуалните користи од редовно евидентирање во АВРМ. Самите ГО кои што ја информираат ромската заедница се релативно малку запознаени за постоењето или непостоењето на разлики во статусот на активен и друг (пасивен) барател на работа. Имено, сите кои се пријавени во АВРМ како баратели на работа без разлика дали се активни или пасивни баратели имаат отворена можност за користење на овие мерки. Сепак постои ограничување во можноста да се користат активните мерки односно доколку лицето (активен или пасивен) не се пријавило навремено за да го одржи својот статус на барател на работа, тоа лице се брише од системот на евиденција во АВРМ и има забрана за повторно пријавување од една година. Со цел креирање на ефикасни активни мерки за вработување, потребни се консултации со ГО и користење на нивните досегашни истражувања кои се директно врзани со пазарот на труд како и мерките и политиките.

Услугите кои ги нуди АВРМ во однос за зголемување на знаењето на невработените лица кои вклучуваат обуки за англиски јазик и компјутерски вештини не се организирани на ниво да им овозможат пристап до сите лица подеднакво. Обуките кои се организираат најчесто се одржуваат во просториите на АВРМ на тој начин што го отежнува пристапот на одредени лица, посебно на примателите на социјална помош

⁵⁰ Постои ревидирана Стратегија за Ромите од декември 2015 година која не е донесена пред Владата за усвојување. Оваа верзија на Стратегијата се разликува од усвоената верзија пред се во дефинирањето на клучните области, освен вработување, образование, домување и здравство, оваа верзија содржи и дел за инклузија на жената Ромка. Друга основна разлика во однос на усвоената верзија на Стратегијата е што ревидираната верзија не содржи дел за култура.

или на лицата кои се на прагот на сиромаштија поради локацијата на одржување на обуките. Од друга страна, постојат и случаи каде се врши притисок врз невработените Роми кои се приматели на социјална помош да ги посетуваат овие обуки во спротивно социјалната помош ќе им биде укината. Ваквиот пристап не само што не е ефикасен туку не дава подеднаква можност за сите, сметаат група на ГО. ГО предложуваат одржувањето на обуките да се спроведува во просториите на ГО кои се лоцирани на места каде има поголем број на ромско население со цел олеснување на пристапот до истите.

Дел од организациите кои беа дел од ФГ, сметаат дека не им е познат случај за субвенционирани работни места во приватниот сектор и покрај нивното залагање за информирање на малите и средни претпријатија да ја користат оваа мерка. На местата на кои што има поголем број на ромско население, најбројни се малите претпријатија. Нивното досегашно искуство со бизнис заедницата се темели на незаинтересираност на претпријатијата, фамилијарен бизнис кој не е отворен за дополнителни вработувања и мали претпријатија кои немаат голем профит за да овозможат работно место кое ќе биде одржливо. Во иста насока, многу мал број на претпријатија ја користат и мерката за користење на микро кредити за дополнително вработување поради условите кои се наведени и се комплексни и тешко неостварливи. ГО сметаат дека за мерката користење на микро кредити за дополнително вработување од страна на правните лица, условите за квалификација потребно е да претрпат промени како што се проширување на возрастната граница за лицата кои фирмата може да ги вработи.

Домување

Група на граѓански организации во одредени географски подрачја низ Македонија работат на асистенција на граѓаните во процесот легализација на нивните живеалишта преку информирање и помош во водење на процесот на легализација. Тоа во минатото главно се одвива со финансиска поддршка на донаторски средства и преку проектни активности. Поддршката на домаќинствата се смета како важна, меѓутоа ваквата асистенција преку проектни активности кои се оставени во целосна надлежност и исклучиво на ГО има и последици, а тоа се: отпочнување на процеси за граѓаните и перцепцијата кај крајните корисници дека се оставени на “средина” на процесот без завршување на постапката.

Процесите на легализација на домовите во најголема мера зависат и од ефективноста на спроведување на постапките од надлежните институции и тоа во главно единиците на локална самоуправа. Ваквиот пристап резултира со ситуација кога граѓаните се водат низ постапките без да бидат свесни за постапките и чекорите во процесот па по повлекувањето на проектот се “немоќни” во комплетирање на процесот, а самата ЕЛС е во состојба на можна интерна селекција и приоритизација на дадени предмети.

Според ГО во изминатите години се поднесени околу 2 илјади предмети во повеќе ЕЛС за легализација на домовите, а за кои не се знае точната стапка на решени случаи или за случаи кои се уште во постапка на легализација. Според ГО процентот е релативно мал општо на национално ниво. Постојат исклучоци каде процентот на решени случаи е задоволителен и во голема мера завршен, освен за оние постапки кои бараат дополнителни процеси.

Започнат е нов донаторски проект оваа година (2018) со кој се цели започнување на околу триста предмети до 2020 година. Овие процеси треба да се водат со истовремено водење на клиентите/корисниците низ процесот за да можат и по завршување на проектните активности да го продолжат процесот до крај.

Социјално домување за Ромите според перцепциите на ГО не е во доволен број географски покриен. Во доредени локации ГО сметаат дека тие соодветствуваат пропорционално со бројот на Роми во тоа место. Меѓутоа, постои перцепција и сомнеж за евентуалната етничката припадност на декларираниот број на лица Роми како и адекватноста на изборот. Дополнително, постои перцепција дека луѓето (потенцијалните корисници) немаат доволно информација за оваа можност, но тоа е главно истакнато кај оние географски локации каде нема/немало изградба на социјални станови во последните години.

На дадени локации (ЕЛС) непостоењето на адекватни детални урбанистички планови исто така го пролонгира процесот и можноста за изградба на социјални станови.

Во однос на инфраструктурните проекти преку капитални дотации до ЕЛС, општо не се познати за граѓанските организации. Но, според одредени заклучоци се истакнува недостатокот на адекватни процедури и критериуми на избор на проектите, бидејќи истите се селектираат и носат врз основа на дискрециони договори и одлуки помеѓу централната и локалната власт.

Образование

Според ставовите на дел од учесниците во групата, беше истакнато дека податоците со кои што располага УОЈЗ (МОН) и податоците на терен со коишто располагаат ГО воопшто не се совпаѓаат. Исто така беше наведено дека надлежните институции не се доволно отворени за споделување на информации. Дел од ГО кои работат во делот на предучилишно образование истакнаа дека во текот на 2016/17 година биле запишани вкупно 533 деца во предучилишно образование. Дополнително досега проектот за предучилишно образование се спроведува во 19 градинки со вработено 18 негувателки Ромки.

Исто така во фокус групите беше напоменато дека во последниот период нема зголемување на бројот на деца во предучилишно образование поради проблеми во имплементацијата односно отсуство на координатор на проектот “Инклузија на деца Роми во предучилишни установи – градинки” како и промената со исклучување на ГО од проектот и вклучување на индивидуални медијатори. Ваквата промена го забавила процесот на зголемено запишување на децата во предучилишно образование. Според ГО овој проект се смета за значајно успешен бидејќи кај родителите е зголемена свеста за потребата и бенефитот од запишување на децата во предучилишно образование.

Влијанието во зголемувањето на запишување на децата во предучилишно образование според ГО исто така зависи и од бројот на родени деца во одредена година. Поради овој факт во некоја од годините не се зголемува бројот на запишани деца во градинки. Дополнителен факт кој беше истакнат од страна на организациите по однос на предучилишно образование е иселувањето на ромското население во западноевропските држави како и сеуште постоечките проблеми на лица без лична документација. ГО истакнаа дека во општини каде што има повеќе градинки децата Роми вклучени во проектот за инклузија на деца Роми се “концентрирани” во една градинка. Дополнителен проблем во осипувањето на децата се истакна проблемот со организираниот транспорт на децата до градинките. Дел од општините немаат спроведено постапка за јавна набавка на услуги за транспорт поради што децата не може да стигнат до градинките бидејќи истите во некои општини се оддалечени по повеќе километри од местото на живеење на децата.

Учесниците истакнаа дека статусот на вработување на негувателките е решен меѓутоа, потребно е да се зголеми и нивниот број посебно доколку се очекува зголемување на бројот на ромски деца кои ќе ги посетуваат градинките. Исто така ГОи го истакнаа

поголемиот со ограничените просторни капацитети на одредени градинки и поради што се ограничува пристапот на поголем број на деца. Во овој контекст, учесниците препорачаа, поголемо искористување на капацитетите на организациите коишто се регистрирани како дневни центри за ран детски развој. Бидејќи истите поседуваат лиценцирани негувателки, воспитувачи и одделенски наставници. Поради овие причини државата треба да ги воспостави механизам на преземање или вон-институционална поддршка на центрите за ран детски развој.

Учесниците во фокус групата истакнаа дека со визната либерализација ГО се соочува со проблеми при идентификација на реалната бројка на иселени Роми во делокругот на нивното работење. Бројот на запишани деца во основно училиште варира на месечно ниво. Истовремено во последниот период голем број на ромски деца се враќаат назад (по обидите за иселување) и истите се соочуваат со проблеми при реинтеграција при запишување во основно училиште и проблеми како и при признавање на свидетелства за завршено образование.

Во тек е истражување за утврдување на состојбата и бројот на деца на кои им е потребна реинтеграција во образованиот процес. Значаен истакнат проблем од стана на учесниците во дискусијата беше и нострификацијата и признавањето на свидетелства, како резултат на недостаток на финансиски средства, некогаш се работи и за неколку деца од семејство и се работи за свидетелства и за повеќе училишни години.

Дел од ГО истакнаа дека реонизацијата во основното образование не се почитува и истата доведува до појава на сегрегација на ромски деца во одредени основни училишта.

Здравство

Според перцепцијата на претставниците на граѓански организации во однос на здравството и здравственото осигурување на Ромите во Република Македонија забележуваат подобрување на резултатите споредено со претходен период но, сепак немаат официјални податоци за тоа во колкава мера е подобрувањето. Иако постои голем број на неинформирани Роми, организациите работат на полето на информирање на Ромите, за нивните здравствени права и услуги кои бесплатно им следат.

Според информациите на овие организации информирањето се шири до други Роми коишто претходно немале информации за нивните права во однос на здравствените услуги. Со тоа постигнуваат многу поголем опсег и креираат свесни граѓани за своите права, кои ги знаат и ги користат. Забелешка на ваквиот импакт е континуитетот и одржливоста, бидејќи овие ефекти се најголеми додека има проекти и проектни активности поврзани со здравство, но откако завршуваат проектите, организациите сметаат дека бројот на корисници на здравствените услуги се намалува.

Според организациите, како посебен таргет од популацијата со која што треба повеќе да се работи се лицата без лична документација. Поголем дел од организациите коишто долгорочно работат на овој проблем, забележаа дека овие лица имаат сериозни здравствени проблеми но, немаат пристап до здравствени услуги. Ромските здравствени медијатори (РЗМ) имаат дата база којашто ја подготвуваат врз основа на теренски посети и бележат дека постојат лица на кои им е потребно здравствено осигурување или здравствени услуги. За ваквиот проблем, организациите

предложуваат креирање на времени легитимации коишто ќе им помогнат на овие лица да ги користат здравствените услуги.

Од 2012 година со започнување на РЗМ се зголемува бројот на Роми кои се здравствено осигурени. Со започнување на работата на РЗМ, со подготовка на шеснаесет медијатори за осум општини, во моментот има само десет РЗМ коишто ги покриваат оние општини кои имаат поголем број на ромско население. Од овие десет РЗМ, два медијатори ја покриваат територијата на општина Шуто Оризари, додека во општините Тетово, Гостивар, Ѓорче Петров, Карпош, Гази баба, Штип, Кочани и Делчево има по еден ангажиран медијатор.

Претставниците на граѓанските организации на фокус групата сметаат дека РЗМ се важна алка во заедницата во делот на здравство затоа што работат директно на терен со корисниците. РЗМ подготвуваат годишни извештаи коишто се ресурс со детални податоци за тоа колку лица - Роми биле опфатени со програмата и колку лица Роми се здравствено осигурени (извештајот за 2017 година се уште не е достапен за пошироката јавност.) Како главна препорака на организациите е РЗМ да бидат систематизирани (се мисли на вработени како дел од јавниот сектор) затоа што заедницата има потреба од РЗМ. Во 2016 година, медијаторите добиле квалификација - специјализиран медијатор. Иако нема јасен начин за систематизација на медијаторите, постојат опции да бидат систематизирани како патронажни сестри или здравствени работници. Со тоа, организациите сметаат дека со систематизирање на РЗМ нема да зависат од проекти и донации.

Според перцепцијата на претставниците на граѓански организации во фокус групата за здравство исто така посочија дека многу од активностите предвидени во акцискиот план за здравство многу веројатно нема да бидат имплементирани затоа што претстои краток период за целосно имплементирање за постигнување на целите од акцискиот план.

Меѓу повеќе од активностите како пример претставниците ја забележаа активноста од НАП 1.1.3 *Вработување на медицински персонал од ромска популација: среден медицински персонал (медицински сестри и техничари) и Роми кои дипломираше на медицински, стоматолошки и фармацевтски факултет, во јавното здравство, особено во заедниците каде преовладува ромската популација*. Претставниците не знаат за имплементација на ваквата активност и ваквите вработувања.

Организациите исто така посочија дека сензитивизирањето на медицинскиот персонал за Ромите е многу слабо и дека се уште постои структурна дискриминација во здравствените институции во Република Македонија. Претставниците исто така посочија дека пациентите се еднакви и дека не смее да има посебен третман и етничко профилирање на Ромите од страна на медицинскиот персонал. Во продолжение дел од претставниците на организациите укажаа дека врз основа на нивното досегашно искуство, најчесто негативниот наратив се креира од страна на здравствените работници, а неинформираноста на Ромите најчесто е искористена за таков третман односно негативен наратив.

Еден од најголемите фактори за одржување на високиот процент на имунизирани деца Роми се РЗМ. Работата на терен и навременото реагирање на РЗМ помогнала да се имунизираат значаен број на деца од општина Шуто Оризари против морбили. Со тоа спречена била епидемија и ги мобилизирале заразените од морбили и веднаш реагирале. Како единствен извор за податоци поврзани со здравство и Ромите се годишните извештаи на РЗМ во кои има детални податоци за нивната работа од терен.

Во текот на фокус групата дел од претставниците забележаа дека почнувајќи од 2005 година па се до денес се уште нема опипливи резултати особено во делот на здравство. Иако имплементацијата е на многу ниско ниво, организациите истакнаа дека МТСП како

институција е отворена да ги слушне идентификуваните проблеми на организациите и се обидува да превеземе акции за решавање на проблемите.

Во однос на националниот акциски план, организациите забележаа дека покрај фокусот и исходите на постоечкиот план, постојат и други отворени прашања во здравството коишто се предизвик за Ромите во Република Македонија.

8. Приоритети кај граѓанскиот сектор и контекст

Граѓанскиот сектор во Македонија во изминатиот период работеше во доста комплексен контекст. Република Македонија во извештајот за напредокот на РМ во 2015 беше нотирана како “заробена држава”. Овој период е проследен со долга политичка криза и промена на извршната власт по повеќе од една деценија. Ваквите услови без разлика на областа на делување претставуваше голема пречка во функционирањето и на граѓанскиот сектор во Македонија посебно ако се има во предвид поттикнување и на активна демократија и владеење на правото, каде ГО имаат можност да даваат сугестии и активно да учествуваат во носењето на локалните и на централните политики.

Имајќи ја оваа констелација во предвид политичките приоритети беа нејасни, а одлуките носени ад-хок и без претходно стратешко планирање. Оттука, и граѓанскиот сектор кој работи во делот на интеграција на Ромите и унапредување на условите за Ромите во Македонија беа изложени на притисоци додека стратешките приоритети на државата нејасни.

По една година и преземените обврски на државата и заложби за поголема партиципативност на граѓаните во носењето на одлуките беа преземени низа на мерки кои се однесуваат на подготовка и усвојување на значаен број на стратешки документи како приоритети за реформи, водени од потребата за забрзано “итање” кон Европската Унија.

Оттука и гласот на граѓанскиот сектор се појасно укажува на потребата на унапредување на националните приоритети и кога станува збор за стратегијата за Ромите во РМ во следниот период но, и потребата за поголема отчетност и одговорност за сработеното.

Приоритетите според граѓанскиот сектор остануваат исти (според фокус групите спроведени во 2017 година) меѓутоа мерките, активностите се делумно или целосно застарени и не се базираат врз основа на реалната состојба и е потребно нивно унапредување и промена.

Според меморандумот на платформата „Мојот Глас Моја Одговорност“, 40 Ромски организации во консултации генерираа приоритети кои претставуваат главен фокус за тие организации. Ромските организации ги идентификуваа следните приоритети:

1. Едукација на ромската заедница за учество во креирање на јавни политики;
2. Набљудување на изборните процеси;
3. Обезбедување на транспарентност и отчетност;
4. Обезбедување на приоритетите на ромската заедница во програмите на политичките партии;

9. Заклучоци

- ✓ Институционалната поставеност за координација, имплементација и следење на Стратегијата на Ромите заедно со Националните акциски планови подолг период не претставува ефикасен механизам за следење на напредокот на приоритетите поради низа на причини како недостаток на внатрешен систем за следење, нејасен систем на одговорност и отчетност, меѓу-ресорска координација која е немоќна во спроведување и политичка поддршка.
- ✓ Националното координативно тело со нов мандат и членови оперативно започнува да функционира но моќта да направи промени како и да ја исполни неговата улога на следење и давање насоки за подобрување се очекува да профункционира во наредниот период.
- ✓ Буџетските импликации во однос на спроведување на потпрограмите ретко ги рефлектираат потребите туку претставуваат одраз на политичка преговарачка моќ додека во услови на системски недостаток на адекватни системи за следење на успешноста (и во делот на буџетирање - performance budgeting и во имплементација performance measurement) постои потреба од воспоставување на систем за следење на степенот на имплементација на стратегијата односно на постигнувањата и исходите.
- ✓ Членовите од институциите се главно долгогодишни членови и истите се изјаснуваат дека средбите на оваа координативно тело се во основа изнесување на состојби без можност препреките и предизвиците кои се изнесуваат да се има можност да се надминат (меѓу другото и потребата од поголемо финансирање). Граѓанскиот сектор е запознаен со можноста за учество во НКТ, меѓутоа неговата моќ за влијаење врз политиките е ограничена
- ✓ Постои потреба за ревидирање на стратегијата и националните акциски планови и во суштина и во техника.
- ✓ Дел од мерките во националните акциски планови во сите приоритетни области зависат од можностите на граѓанскиот сектор но, и од донаторски средства, што го прави процесот неорганизиран, тешко следлив, и креира опкружување со недостаток на одговорност.
- ✓ Вработување:
 - Релативно низок број на Роми кои се корисници на услугите на АВРМ и мерките за вработување во однос на вкупниот број на корисници на национално ниво
 - Апсолутниот број на евидентирани Роми во последните три години кои се долгорочно невработени (чекаат вработување една и повеќе години) се зголемува, како и нивното учество во вкупниот број на долгорочно невработени лица на ниво на РМ (од 5,3% во 2015 година, на 6,5% во 2017 година)

-
- Таргетот за процент на невработени Роми за 2016г кој изнесувал 4,7% од вкупниот број на невработени, на крајот на годината според АВРМ изнесува 5,1%, и истиот се зголемува наместо да се намалува и за 2017 г. изнесува 5,2% иако апсолутниот број на невработени лица Роми се намалува во периодот 2016-2017 година.
 - Таргетот за подобрен пристап за Ромите во програмите за вработување за 2016 година е надминат и постои веројатност со истиот тренд да се достигне и таргетот до 2020 година.

✓ Домување:

- Значаен дел од мерките зависат од можностите на граѓанскиот сектор но, и од донаторски средства, посебно во делот на легализација на домовите, што го прави процесот неорганизиран, тешко следлив, и креира опкружување со недостаток на одговорност за (не)спроведувањето.
- Нема јасно утврдени правилници и критериуми за распределба на наменските капитални дотации до ЕЛС според потпрограмата за имплементација на стратегијата на Ромите во надлежност на МТВ и покрај наодите на ДЗР кои укажуваат на потребата од подзаконски акт
- Недостаток на проактивно и однапред идентификување на приоритетни инфраструктурни/ комунални приоритети на ЕЛС
- Неефикасно користење на јавните ресурси од заеми кои генерираат трошоци во буџетот преку камати долгорочно
- Недостаток на дата база за социјална инклузија според стратегијата и редовно ажурирање на дата база која се однесува на интеграција на Ромите во РМ, доделена на НКТ каде ќе се прибираат информации на национално но и од локално ниво

✓ Образование

- Бројот на стипендисти за средно и високо образование се зголемува
- Генерално сите таргети за основно, средно и високо образование се исполнуваат
- Постои тренд на зголемување на бројот на ромски деца вклучени во специјални паралелки во изминатите три години.
- Дел од таргетите предвидени за 2020 се веќе исполнети во 2017, останатите активности имаат тренд да го постигнат таргетот до 2020. Оттука произлегува потребата од ревидирање на акциониот план за образование
- Управата за развој на и унапредување на јазиците на припадниците на заедниците не подготвува годишен оперативен план што се однесува за

имплементација на стратегијата за Роми. Управата учествува во изготвување на стратешки точки од Стратегијата за образование директно преку МОН со предлози.

✓ Здравство

- Бројот на здравствени медијатори за 2017 е намален и значително изостанува од планираниот таргет за ангажирани 30 медијатори до 2020 година
- Во рамките на организирање на обуки за здравствените медијатори, индикаторот делумно е исполнет, и реализацијата на предвидениот таргет од 10 обуки до 2020 постои веројатност да се исполни доколку со забрзано темпо се ангажираат нови медијатори и поминат низ дополнителен циклус на обуки
- Во делот на индикаторот за смртност на доенчиња постои значително подобрување во односот на базната година, сепак во споредба со 2016 година, постои зголемување од 1,5 промилни поени и истата изнесува 6,5 (на илјада) во 2017 година.
- Буџетските средства во Министерството за здравство за поддршка на имплементацијата на Стратегијата и НАП за здравство не се реализира целосно последователно веќе неколку години. Процентот на реализација е 57% за 2017 година, при што постои можност да се ангажираат здравствени медијатори и во другите општини со ромско население
- Постои потреба од ангажирање на персонал во болниците, имајќи во предвид дека значителен број на млади беа стипендирани од страна на Ромскиот Едукативен Фонд кои го завршиле високото образование.

Користени извори

1. Годишен извештај 2016 за степенот на обезбедување, унапредување и заштита на човековите слободи, Народен Правобранител, и за 2017, достапен на <http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2016/GI-2016.pdf>
2. Годишен извештај на АВРМ за 2016 година достапен на <https://bit.ly/2tPRoBd>
3. Годишен извештај на АВРМ за 2017 година достапен <https://bit.ly/2QqCUSs>
4. Годишен извештај од регистарот на вработените во јавниот сектор 2017, МИОА, достапно на, http://www.mio.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/reports/izvestajreq2017_v1.02.pdf
5. Годишен извештај од регистарот на вработените во јавниот сектор 2016, МИОА, http://www.mio.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/reports/Godisen_izvestaj_2016_Registar_na_vraboteni_vo_JS.pdf
6. Завршна сметка на Буџетот на РМ за 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009 година
7. Изменување и дополнување на Буџетот на Република Македонија за 2017 година, 2016 година
8. Извадок од Нацрт - записникот од Педесеттата седница на Владата на Република Македонија, одржана на 23.1.2018 година, Точка 83: Прашања и предлози, Влада на РМ, Генерален Секретар на Влада на РМ
9. Интервјуа со одговорни лица претставници на НКТ од МТСП, МОН, АВРМ, МБР, МЗ, МТВ
10. Интернет страница www.gomainfo.mk, видено на 14.2.2018
11. Конечниот извештај на ревизија на сметката на основниот буџет на МТВ, за 2015 година, http://www.dzr.mk/Uploads/7_1_FR_Min_transport_vrski_Smetka_637_2016_KOMPLET.pdf
12. МакСтат база на податоци, <http://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/>, последно посетена на 02.09.2018
13. Објава на Влада од 43-та Седница на Влада, достапно на <http://vlada.mk/node/13894>
14. Одговори на барања за информации од јавен карактер и добиени одговори од АВРМ, МОН, МТВ, Влада на РМ, ДЗС во текот на 2017, 2018
15. Оперативен план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2017 година, <https://bit.ly/2NFqgb5>
16. Ревидиран оперативен план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2017 година, <https://bit.ly/2xeumW4>
17. Проект "Ромски информативни центри" <http://www.mtsp.gov.mk/proekt-romski-informativni-centri.nspj>
18. Ревизија на националните акциони планови на „Декадата на вклучување на ромите 2005-2015„ во Република Македонија за период 2009-2011, МТСП, достапно на <http://www.mbr-ds.gov.mk/files/documents/RevisedNAPsRomaDecade2005-2015-period2009-2011MK.pdf>, променет линк, <http://www.mbr-ds.gov.mk/sites/default/files/documents/RevisedNAPsRomaDecade2005-2015-period2009-2011MK.pdf>
19. Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020 Национален Акционен план за Вработување 2016-2020, http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20za%20vrabotuvanje_2016x.pdf
20. Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020 Национален Акционен план за домување, http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20domuvanje%202016.pdf
21. Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020 Национален Акционен план за образование, http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/dekada/28.7_NAP%20obrazovanie%202016x.pdf
22. Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020 Национален Акционен план за здравство, <http://www.mtsp.gov.mk/dokumenti-642e295b-69e3-4291-acb1-2ce6beb8cdd8.nspj>
23. Стратегија за Ромите во Република Македонија 2014 – 2020, Министерство за Труд и Социјална Политика во соработка со Националниот Координатор на Декадата и Стратегијата за Роми, достапна на <http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/strategii/Strategija%20za%20Romite%20vo%20RM%202014-2020.pdf>

-
27. Усвоени и ревидирани буџет на РМ од 2018 до 2009 година
 28. <http://www.mbr-ds.gov.mk>, видено на 02.09.2018
 29. <http://www.mbr-ds.gov.mk/?q=node/26>, последен пат проверено 29.08.2018
 30. http://www.adsdp.mk/adsdpmk/index.php?option=com_content&view=article&id=339&Itemid=312,
видено на 29.8.2018
 31. <http://vlada.mk/node/13894>, 43-тата седница на Владата на РМ, видено на 02.09.2018